

De tuin als orkest

De mens als dirigent

Mirjam v.d. Iest
Juli 2006

De tuin als orkest

de mens als dirigent

Een afstudeeronderzoek naar de betekenis van de tuin

Mirjam v.d. Iest
Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen
juli 2006

Onder begeleiding van prof. dr. P.P.P. Huigen

Voorwoord

Als ik zelf moest aangeven met welke vier trefwoorden ik de betekenis van de tuin zou omschrijven zou ik genieten, groeien, ontspanning en bewust van de natuur zeggen. Deze thesis, met dít onderwerp, is (was) mij op het lijf geschreven.

Maar helemaal alleen schrijf je een thesis natuurlijk nooit. Mijn dank gaat uit naar mijn begeleider, prof. Huigen. Elke bespreking leverde altijd weer een hoop werk op, maar gelukkig boden de ideeën en tips goede mogelijkheden om de thesis tot een goed einde te brengen.

Ook wil ik graag de mensen bedanken van wie ik de tientallen Groei&Bloei's heb gekregen die ik heb gebruikt in mijn onderzoek. Zonder data geen onderzoek en na een kort berichtje in het convocaat van Groei&Bloei groeiden de stapels achter de bank.

Thuis zullen ze ook blij zijn dat het nu eindelijk af is. Achter de bank is weer ruimte en ook de laptop is weer eens vrij. Heit, Mem en Arjen, bedankt voor het geduld, bedankt voor de antwoorden op mijn moeilijke vragen en de geboden inspiratie. Vincent, bedankt voor alle opbeurende woorden, kritische commentaren en de ontspanning die je hebt geboden.

Opeinde, 5 juli 2006

Mirjam v.d. Iest

Samenvatting

Inleiding

De aanleiding van dit onderzoek is de toegenomen belangstelling voor de tuin, het buitenleven en het huis. In de eerste week van 2006 waren er ruim 15 programma's op tv die gingen over het huis en/of over de tuin. Ook in de (boek)winkels liggen de schappen vol met tientallen tijdschriften over de inrichting van het huis en de tuin. De aandacht voor het huis en de tuin lijkt groot te zijn.

De probleemstelling van dit onderzoek is: Als tuinen belangrijk zijn, waarom is dan niet bekend wat de betekenis van de tuin in Nederland is? Waarom is er geen inzicht in de relatie tussen de mens en zijn/haar tuin? Kortom, wat is de betekenis van de tuin bij een woning?

Onderzoeksvraag

Wat is de betekenis van de tuin bij een woning?

De deelvragen die bij deze onderzoeksvraag horen, zijn:

- ❖ Hoeveel aandacht is er voor tuinen in de theorie? En op welk aspect ligt de nadruk?
- ❖ Hoeveel belangstelling is er voor de tuin in verschillende tijden?
- ❖ Wat voor soorten tuinen zijn 'hot' en waar vinden ze hun oorsprong?
- ❖ Wat is de betekenis van de tuin?

In Nederland is geen wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de betekenis van tuinen. In Groot-Brittannië hebben Bhatti & Church (1999, 2000, 2001, 2004) meerdere onderzoeken gedaan naar de betekenis van tuinen in Groot-Brittannië.

In de theorie is aandacht voor de tuin als deel van 'home' en de tuin als 'natuur'. Bhatti & Church zijn onderzoekers die aandacht besteden aan de betekenis van de tuin.

De waarde van deze thesis voor de wetenschap ligt in het feit dat er in Nederland nog geen wetenschappelijk onderzoek is gedaan naar de betekenis van de tuin.

In dit onderzoek in gebruik gemaakt van het tijdschrift van de Koninklijke Maatschappij Tuinbouw en Plantkunde, de Groei & Bloei. In de Groei&Bloei's van juni 1986 tot december 2005 is gezocht naar tuinreportages. De reportages zijn in de loop van de tijd veranderd. In het begin ging de aandacht voornamelijk uit naar de tuin en de speciale planten die er instonden, tegenwoordig is er ook aandacht voor de manier waarop de tuineigenaar de tuin beleeft en ervaart.

Groei&Bloei kenmerkt haar lezers als 'actieve tuinliefhebbers' met een grote tuin. De tuinreportages die in het tijdschrift staan gaan dan ook over 'actieve tuinliefhebbers' met een grote tuin. Bhatti & Church (2004) geven ook in hun artikel aan dat niet alle tuiniers enthousiastelingen zijn. Voor hun onderzoek is de populatie in drie soorten tuinliefhebbers verdeeld: aarzelende tuiniers, ontspannende tuiniers en enthousiastelingen.

De tuinliefhebbers waarover dit onderzoek gaat zijn de enthousiastelingen. De conclusies die in dit onderzoek worden getrokken, gelden voor enthousiaste tuiniers, voor de lezers van het tijdschrift Groei&Bloei.

De data gebruikt in dit onderzoek zijn gehaald uit 15 jaargangen van het tijdschrift. Uit elke jaargang zijn zo mogelijk 5 willekeurige reportages geselecteerd. Elk verhaal is meerdere

keren gelezen en daarbij zijn kenmerken van de tuin en de tuineigenaar opgenomen. Voor zover mogelijk zijn de gegevens letterlijk overgenomen, alleen de leeftijd van de tuineigenaar is dikwijls geschat. Ook zijn aan elk artikel 4 trefwoorden toegekend. Die trefwoorden geven weer wat de tuin voor de tuinier betekent. De validiteit van deze methode is getoetst aan de hand van een steekproef. De trefwoorden die zijn toegekend door medestudenten, komen overeen met de trefwoorden die door mij waren toegekend. In totaal zijn er 68 verhalen/reportages gebruikt.

De tuin in de tijd

Er kan, aan de hand van het aantal tuintijdschriften en de oplagecijfers van de tuintijdschriften, geconcludeerd worden dat de tuin belangrijker is geworden. Het aantal tijdschriften dat over de tuin en tuinieren gaat is toegenomen en ook de oplagecijfers van de tuintijdschriften zijn gestegen.

De stijging van het aantal tuintijdschriften is opvallend als gekeken wordt naar het aantal minuten dat men besteedt in de tuin en/of aan klussen. Men besteedt namelijk steeds minder tijd in de tuin.

Soorten tuinen

Aan de hand van de collectie van de Nederlandse Bibliotheek wordt geprobeerd een beeld te schetsen van tuinboeken en zo ook (de verandering in) tuintrends. Opvallend is dat de verschillende soorten tuinen 'internationaal' zijn. Van de 117 tuinboeken gebruikt in dit onderzoek komt 75% uit het buitenland. Vooral Groot-Brittannië en Duitsland zijn belangrijke bronnen van kennis op tuinboekengebied.

De populariteit van soorten tuinen is uitgedrukt in het aantal boeken met 'tuin' in de titel die in de collectie van de Nederlandse Bibliotheek te vinden zijn. De tuin waarover het hoogste aantal boeken is geschreven is de groente/moestuin. Het oudste boek is uit 1973 en is blijkbaar nog steeds actueel.

De vraag naar boeken over de verschillende soorten tuinen, is te positioneren in de tijd.

De betekenis van de tuin

De betekenis van de tuin is voor alle respondenten verschillend. Door het samenvoegen van de toegekende trefwoorden ontstaan 9 betekenissen. Voor alle betekenissen zijn kenmerken van de tuin en de tuinier bekend.

De betekenissen zijn (n=272): liefhebberij (25%), leerproces (18,8%), maken/creëren (16,2%), natuur (11%), sociaal (10,6%), (be)heersen (6,6%), input (5,9%), individueel (4,4%) en onderdeel (1,5%).

Conclusie

In de theorie is veel aandacht voor de tuin als natuur. Bhatti & Church (2004) beargumenteren dat de tuin een plek is waar natuur en privacy samengaan. Uit de analyse blijkt dat de belangstelling voor de natuur aanwezig is en een aantal respondenten is zich ook goed bewust van de natuur in hun tuin. Maar het grootste gedeelte van de tuiniers ziet de natuur ook als bedreiging voor de door hun ontworpen creatie.

De tuin als deel van 'home' komt ook duidelijk naar voren in de theorie. Bhatti & Church (2004) concluderen bij hun onderzoek dat de tuin van je huis een thuis maakt. Slechts 1.5% van de respondenten in dit onderzoek ziet de tuin als deel van het huis. In hetzelfde onderzoek concluderen Bhatti & Church (2004) dat ook privacy een belangrijk aspect is van

de tuin. In dit onderzoek naar de betekenis van de tuin kan worden geconcludeerd dat de tuin meer als een sociale plek wordt gezien dan als een private plek. 4.4% van de respondenten geeft aan dat de tuin een private plek is en 10.6% geeft aan dat de tuin een sociale rol vervult. Veel mensen beleven plezier aan het delen van de ervaringen die ze met de tuin hebben en kunnen er gepassioneerd over vertellen.

De meest toegekende betekenis is 'liefhebberij'. 25% van de respondenten ziet de tuin als hobby, als deel van hun leven, als een plek voor ontspanning en een plek om te genieten. Ook in het onderzoek van Bhatti & Church (2004) is de belangrijkste betekenis van de tuin een plek om te relaxen en te ontspannen.

Sense of Garden

Sense of place is in dit onderzoek gekozen om de relatie tussen de tuinier en de tuin te beschrijven. Sense of place bestaat uit drie verschillende relaties; een emotionele relatie (plaatsaanhankelijkheid), een functionele relatie (plaatsafhankelijkheid) en een cognitieve relatie (plaatsidentiteit).

De sense of garden, de sense of place van de tuin bestaat uit alle drie de relaties. De verschillende betekenissen zijn aan de hand van de trefwoorden die de betekenissen vormen ingedeeld in de verschillende relaties. Sommige betekenissen komen voor in meerdere relaties. Dit komt doordat de trefwoorden die de relaties vormen, niet één dominante relatie laten zien.

<i>Plaatsafhankelijkheid:</i>	input - leerproces - maken/creëren - individueel - sociaal
<i>Plaatsaanhankelijkheid:</i>	liefhebberij - natuur - sociaal
<i>Plaatsidentiteit:</i>	(be)heersen - maken/creëren - onderdeel - individueel

Procentueel (betekenissen opgeteld) zijn de verdelingen als volgt:

- ❖ Plaatsafhankelijkheid (functioneel) 55.9%
- ❖ Plaatsaanhankelijkheid (emotioneel) 46.6%
- ❖ Plaatsidentiteit (cognitief) 28.7%

Plaatsafhankelijkheid lijkt het belangrijkste onderdeel van Sense of Garden te zijn. Dit is een functionele relatie. De tuin is een plek om te leren, om te maken/creëren, een plek om ervaringen te delen en keuzes te maken, én een plek om te groeien.

De tuin is ook een plek waar men een duidelijke emotionele band mee heeft. Het is in mindere mate een plek waaraan men zich spiegelt.

De conclusies van dit onderzoek is gebaseerd op de analyse van data verkregen uit de Groei&Bloei. Een aanbeveling voor verder onderzoek is dat een zelfde soort onderzoek gedaan moet worden maar dan met primaire data, verkregen door bijvoorbeeld enquêtes of interviews. Het onderzoek moet breder worden opgezet, zodat rekening gehouden kan worden met het feit dat niet iedereen een zogenaamde 'enthousiasteling' is. Iedere tuinier moet de gelegenheid krijgen om haar of zijn betekenis van de tuin te kunnen delen.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	IV
Samenvatting.....	VI
Inhoudsopgave.....	X
Lijst met tabellen, figuren en bijlagen.....	XI
1 Inleiding.....	1
1.1 Inleiding.....	1
1.2 Probleemstelling & onderzoeksvragen.....	1
1.3 Kader.....	1
1.4 Methode & technieken.....	2
1.5 Leeswijzer.....	3
2 Theoretisch kader.....	5
2.1 Inleiding.....	5
2.2 Place attachment.....	5
2.3 Sense of Place.....	5
2.4 De tuin.....	8
2.5 De betekenis van de tuin: de tuin als deel van de identiteit.....	10
3 De positie van de tuin in de tijd.....	11
3.1 Inleiding.....	11
3.2 Tuintijdschriften.....	11
3.3 Aantal tuinen in Nederland.....	14
3.4 Grootte van de tuin.....	15
3.5 Tuinieren en tijd.....	15
3.6 'De tuin' als beroep.....	16
3.7 Conclusie.....	18
4 Soorten tuinen en trends.....	19
4.1 Inleiding.....	19
4.2 Tuinboeken in de Nederlandse Bibliotheek.....	19
4.3 Een typologie van verschillende soorten tuinen.....	20
4.4 Tuintrends.....	23
4.5 Conclusie.....	24
5 De betekenis van de tuin.....	25
5.1 Inleiding.....	25
5.2 De betekenis.....	25
5.3 Combinaties van betekenissen.....	27
5.4 Kenmerken van de tuin.....	28
5.5 De betekenis van de tuin.....	31
5.6 De betekenis van de tuin in de jaren.....	39
6 Conclusie.....	41
6.1 Inleiding.....	41
6.2 De betekenis van de tuin.....	41
6.3 Senses of Garden.....	42
6.4 Beperkingen en aanbevelingen voor verder onderzoek.....	43
Literatuurlijst.....	45
Bijlage I.....	Error! Bookmark not defined.

Lijst met tabellen, figuren en bijlagen

Tabellen

2.1	De tuin als plek voor... (in %)	8
3.1	Titels van tuintijdschriften 2005	12
3.2	Titels van tijdschriften met een duidelijke relatie met tuinen	13
3.3	Gemiddelde tuinoppervlakte (exclusief nul)	16
3.4	Vakbladen Tuinvakhandel en Groenvoorziening	17
4.1	Meest voorkomende tuinen in titels van tuinboeken (n=169)	21
5.1	Meest voorkomende unieke trefwoorden (n=272)	26
5.2	Dominante betekenissen (n=272)	28
5.3	Meest voorkomende combinaties betekenissen(n=272)	29
5.4	Locatie & grootte van de tuin (in %, n=176)	29
5.5	Leeftijd van de respondenten (in %, n=212)	29
5.6	Wonen & tuinieren (in %, n=152)	30
5.7	Open tuin (in %, n=272)	30
5.8	Betekenis x kenmerk (absoluut en in %)	32
5.9	Betekeningen van de tuin in de jaren (in %, n=272)	41

Figuren

3.1	Totale oplage tuintijdschriften	13
3.2	Oplagecijfers tuintijdschriften	14
3.3	Aantal koopwoningen met een tuin, in %	15
3.4	Gemiddeld aantal minuten besteedt aan onderhoudswerk, klussen en/of tuinieren (totaal alle leeftijden)	16
3.5	Aantal minuten werken in de tuin	17
3.6	Aantal hoveniersbedrijven percentage koopwoningen met tuin	18
4.1	Land van herkomst in % (n=104)	22
4.2	Tuinboeken en jaar van uitgave (in%, n=104)	25
5.1	Betekeningen	26

Foto's

4.1	Kast met tuinboeken in de Openbare Bibliotheek in Drachten	20
-----	--	----

Boxen

6.1	Tuinieren is ...	42
-----	------------------	----

Bijlagen

B1	Betekeningen en trefwoorden	48
----	-----------------------------	----

1 Inleiding

1.1 Inleiding

De tuin als orkest, de mens als dirigent. Dat is de titel van dit onderzoek. Het onderzoek dat in deze thesis wordt gepresenteerd gaat over de betekenis van de tuin bij een woning.

De tuin als orkest, de mens als dirigent duidt op de pluriformiteit van de tuin. Geen tuin is hetzelfde en voor elke tuinier heeft de tuin een andere betekenis. Maar zonder de tuinier, is er geen tuin. Net als bij een orkest dat zonder dirigent niet kan spelen.

De aanleiding van dit onderzoek ligt in de toegenomen belangstelling voor de tuin, het buitenleven en het huis. In de eerste week van 2006 waren er ruim 15 programma's op tv die gingen over het huis en/of over de tuin. Ook in de (boek)winkels liggen de schappen vol met tientallen tijdschriften over de inrichting van het huis en de tuin. De aandacht voor het huis en de tuin lijkt groot te zijn.

1.2 Probleemstelling & onderzoeksvragen

De probleemstelling van dit onderzoek is: Als tuinen belangrijk zijn, waarom is dan niet bekend wat de betekenis van de tuin in Nederland is? Waarom is er geen inzicht in de relatie tussen de mens en zijn/haar tuin? Kortom, wat is de betekenis van de tuin bij een woning?

Onderzoeksvraag: Wat is de betekenis van de tuin bij een woning?

De deelvragen die bij deze onderzoeksvraag horen, zijn:

- ❖ Hoeveel aandacht is er voor tuinen in de theorie? En op welk aspect ligt de nadruk?
- ❖ Hoeveel belangstelling is er voor de tuin in verschillende tijden?
 - De verschillende aspecten die in deze deelvraag naar voren komen zijn het aantal tuintijdschriften, het aantal tuinen, de grootte van de tuin en de tijd die besteed wordt in de tuin.
- ❖ Wat voor soorten tuinen zijn 'hot' en waar vinden ze hun oorsprong?
 - In deze deelvraag wordt gebruikt gemaakt van boektitels uit de collectie van de Nederlandse Bibliotheek. Er wordt onderzocht wat de meest voorkomende tuinen in boektitels zijn en waar ze vandaan komen.
- ❖ Wat is de betekenis van de tuin?
 - De onderzoeksvraag staat centraal in deze deelvraag. Er zal worden uitgelegd wat de verschillende betekenissen inhouden en elke betekenis wordt uit- en toegelicht.

1.3 Kader

In Nederland is geen wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de betekenis van tuinen. In Groot-Brittannië hebben Bhatti & Church (1999, 2000, 2001, 2004) meerdere onderzoeken gedaan naar de betekenis van tuinen in Groot-Brittannië.

In de theorie is aandacht voor de tuin als deel van 'home' en de tuin als 'natuur'. Bhatti & Church zijn twee van de weinige onderzoekers die aandacht besteden aan de betekenis van de tuin. Wel veel onderzoek is gedaan naar de geschiedenis van de tuin en de

tuinarchitectuur en ook is er veel aandacht voor 'bijzondere tuinen', zoals de Franse tuinen van Lodewijk XIV in Versailles.

De waarde van deze thesis voor de wetenschap ligt in het feit dat er in Nederland nog geen wetenschappelijk onderzoek is gedaan naar de betekenis van de tuin.

1.4 Methode & technieken

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van het tijdschrift van de Koninklijke Maatschappij Tuinbouw en Plantkunde, de Groei & Bloei. Groei & Bloei is een tijdschrift met "praktische tuintips, informatie over planten en inspirerende tuinreportages" volgens de site van het tijdschrift.

De 'inspirerende tuinreportages' zijn de reden waarom voor Groei&Bloei is gekozen in dit onderzoek. Ook andere tuintijdschriften zijn bekeken en onderzocht. Daaruit is gebleken dat Groei&Bloei het enige tijdschrift is waarin standaard tuinreportages van meerdere pagina's voorkomen en waarin voldoende aandacht is voor de tuineigenaren.

In de Groei&Bloei's van juni 1986 tot december 2005 is gezocht naar tuinreportages. Het eerste dat daarbij opviel was dat de persoonlijke reportages pas rond 1993 verschijnen. Daarvoor wordt er eigenlijk geen aandacht besteedt aan tuinen van particulieren. Begin jaren negentig staan er zo nu en dan verhalen in, maar 'persoonlijk' kunnen deze niet worden genoemd. De reportage gaat over de tuin van een particulier, maar waar die tuin is en wie de eigenaar is, wordt niet vermeld. In 2005 is dat heel anders. De tuineigenaar wordt met naam en toenaam genoemd, de leeftijd is bekend en ook andere persoonlijke informatie wordt in de reportage gebruikt. Ook de reportage zelf is aangepast aan de tijdsgeest. In het begin ging de aandacht voornamelijk uit naar de tuin en de speciale planten die er instonden, tegenwoordig is er ook aandacht voor de manier waarop de tuineigenaar de tuin beleeft en ervaart.

Het tijdschrift Groei&Bloei is geschreven voor lezers die 'tuinieren als hobby' hebben. Op de site van Groei&Bloei (<http://www.groei.nl>) staat het lezersprofiel. Daarin komt naar voren dat lezers 'actieve tuinliefhebbers zijn', dat 56% een tuin heeft die groter dan 250m² is, dat 97% het onderhoud zelf doet en dat 93% ouder is dan 35 jaar. De lezers zijn kapitaalkrchtig (welstandklassen A (= 'upper class') en B (= 'middle class')), hoogopgeleid (43% hbo/wo) en milieubewust.

Groei&Bloei kenmerkt haar lezers als 'actieve tuinliefhebbers' met een grote tuin. De tuinreportages die in het tijdschrift staan gaan dan ook over 'actieve tuinliefhebbers' met een grote tuin. Bhatti & Church (2004) geven ook in hun artikel aan dat niet alle tuiniers enthousiastelingen zijn. Voor hun onderzoek is de populatie in drie soorten tuinliefhebbers verdeeld: aarzelende tuiniers, ontspannende tuiniers en enthousiastelingen.

De tuinliefhebbers waarover dit onderzoek gaat zijn de enthousiastelingen. De conclusies die in dit onderzoek worden getrokken, gelden voor enthousiaste tuiniers, voor lezers van het tijdschrift Groei&Bloei.

De data gebruikt in dit onderzoek zijn gehaald uit 15 jaargangen van het tijdschrift. Uit elke jaargang zijn zo mogelijk 5 willekeurige reportages geselecteerd. Elk verhaal is meerdere keren gelezen en daarbij zijn kenmerken van de tuin en de tuineigenaar opgenomen. Voor zover mogelijk zijn de gegevens letterlijk overgenomen, alleen de leeftijd van de tuineigenaar is dikwijls geschat. Ook zijn aan elk artikel 4 trefwoorden toegekend. Die trefwoorden geven weer wat de tuin voor de tuinier betekent. De validiteit van deze

methode is getoetst aan de hand van een steekproef. De trefwoorden die zijn toegekend door medestudenten komen overeen met de trefwoorden die door mij waren toegekend.

In totaal zijn er 68 verhalen/reportages gebruikt. In een later stadium zijn een aantal van de kenmerken van de tuin en de eigenaar gecodeerd. De locatie van de tuin is gecodeerd met behulp van kaart 66b uit de Grote Bosatlas (52^e druk). Deze kaart geeft de stedelijkheid per gemeente weer. Overige kenmerken zijn in klassen samengevoegd (leeftijd, hoelang tuinieren, tijd, rolverdeling).

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is het theoretisch kader van de tuin opgenomen. Hier worden de begrippen behandeld die in het onderzoek terug komen. Hoofdstuk 3 gaat over de tuin in de tijd en de tuin als beroep. Aan de hand van oplagecijfers van tuintijdschriften is de belangrijkheid van de tuin zichtbaar gemaakt. In hoofdstuk 4, tuintrends, is er aandacht voor de meest voorkomende tuinen. Dit is gedaan aan de hand van titels van tuinboeken die voorkomen in de collectie van de Nederlandse Bibliotheek. In hoofdstuk 5 zijn de resultaten van de analyse van de Groei&Bloei. De verschillende betekenissen worden toegelicht en uitgelegd en verklaard. In het laatste hoofdstuk, de conclusie, wordt betekenis van de tuin bij een woning uitgelegd en is er een terugkoppeling naar de literatuur.

2 Theoretisch kader

2.1 Inleiding

Het onderwerp van deze thesis is de betekenis van de tuin. Voordat die betekenis duidelijk gemaakt kan worden, moet eerst duidelijk zijn wat 'betekenis' is en hoe betekenis gemeten kan worden. In dit hoofdstuk zal het theoretisch kader van de betekenis van tuin worden gemaakt, de 'sense of garden', en zullen de verschillende begrippen in de context van de tuin worden uitgelegd.

2.2 Place attachment

Er zijn veel verschillende manieren om de relatie te beschrijven tussen mensen en plaatsen. Place attachment is er één van. Place attachment is volgens Williams & Vaske (2003) is een positief verbond of band tussen een persoon en een specifieke plek. Twee dimensies zijn te onderscheiden: plaatsidentiteit en plaatsafhankelijkheid (Williams & Vaske (2003)). Met plaatsidentiteit bedoelen ze de symbolische belangrijkheid van een plaats als vergaarbak voor emoties en relaties die betekenis en doel geven aan het leven. Het is een deel van de identiteit van de 'self'. Place attachment is een emotionele band. Deze band hoeft niet direct een resultaat zijn van persoonlijke kennen van de plek. Plaatsafhankelijkheid is een functionele verbintenis want het geeft de belangrijkheid van een plaats aan, waarin de randvoorwaarden worden geschept die de specifieke doelen en gewenste activiteiten ondersteunen en mogelijk maken.

2.2.1 Place attachment van de tuin

Place attachment kan worden uitgedrukt in voorbeeldzinnen waar de tuin als onderwerp wordt gebruikt. Voor plaatsafhankelijkheid is dit bijvoorbeeld (naar: Williams & Vaske, 2003):

- ❖ Mijn tuin is de beste plek om dingen te doen waar ik van hou
- ❖ Ik zou mijn tuin niet willen ruilen voor een andere plek om de dingen te doen die ik doe in mijn tuin
- ❖ Doen wat ik doe in mijn tuin is belangrijker voor mij dan dat doen op een andere plek
- ❖ Geen plek kan vergeleken worden met mijn tuin

En voor plaatsidentiteit is dit onder andere:

- ❖ Mijn tuin betekent veel voor mij
- ❖ Mijn tuin is voor mij heel speciaal
- ❖ Ik hou van mijn tuin
- ❖ Ik identificeer mezelf met mijn tuin

2.3 Sense of Place

Zoals gezegd zijn er veel verschillende manieren om de relatie te beschrijven tussen mensen en plaatsen. Sense of place is de meest algemene (Jorgensen & Stedman, p.233, 2001).

Een plaats is een 'meaningful location' (Cresswell, 2004). En plaats ontstaat als er aan 'space' een betekenis wordt toegekend. Die betekenis wordt toegekend door mensen die op een of andere manier aan die locatie zijn gehecht.

Drie fundamentele aspecten van 'place' als een 'meaningful location' zijn: location; locale en sense of place. Met location wordt de daadwerkelijke ligging bedoeld, bijvoorbeeld het

aantal graden noorderbreedte en oosterlengte. Locale verwijst naar de vorm van een plaats waarin mensen hun leven vormgeven/leven. Sense of place tenslotte geeft de subjectieve en emotionele relatie aan die mensen hebben met 'place' (Agnew, 1987).

Een voorbeeld van betekenis toekennen aan een plaats is de plaats te benoemen. Door een stuk 'space' een naam te geven, creëer je een 'place'. Ook door het zelf 'inrichten' van de 'space' maakt je een 'place'.

De definitie de Knox en Marston (2001) gebruiken voor 'sense of place' is "feelings evoked among people as a result of the experiences and memories that they associate with a place, and to the symbolism that they attach to it." Sense of place is heel persoonlijk, maar is niet individueel. Een sense of place wordt 'algemeen' als er over wordt gesproken.

Holloway en Hubbard (2001) beargumenteren dat "to develop a sense of place requires that one knows the place intimately and reacts to it emotionally (rather than rationally)".

Cruciaal is dat sense of place niet ingebed is in de fysieke locatie zelf, maar zich bevindt in de menselijke interpretaties van de locatie (Jorgensen & Stedman, 2001). Dat maakt het meten van sense of place moeilijk.

Sense of place kan worden opgesplitst in drie aspecten. Hieronder zullen de verschillende groepen worden behandeld en zullen er voorbeelden bij worden gegeven (bron: Jorgensen & Stedman, 2001).

1. Plaatsidentiteit

Plaatsidentiteit bevat delen van het individu die zijn of haar persoonlijke identiteit vormen. De vorming van plaats identiteit vindt plaats in relatie tot de fysieke omgeving. De fysieke omgeving bevat complexe patronen van bewuste en onbewuste ideeën, opvattingen, gevoelens, waarden, doelen, gedragingen en vaardigheden die de voorwaarden scheppen voor die plek als deel van de plaats identiteit.

Plaatsidentiteit is verstandelijk (cognitief) en kan worden vergeleken met bijvoorbeeld gender-identiteit.

Voorbeelden van uitspraken die gaan over plaats identiteit (Jorgensen & Stedman, 2001)

- ❖ "Alles in mijn tuin is een reflectie van hoe ik ben"
- ❖ "Mijn tuin zegt weinig over hoe ik ben"
- ❖ "Ik voel dat ik echt mezelf kan zijn in mijn tuin"
- ❖ "Mijn tuin weerspiegelt mijn persoonlijkheid"

2. Plaatsafhankelijkheid

Plaatsafhankelijkheid gaat over de functionaliteit van de locatie. Voldoet het aan de eisen die men stelt aan de omgeving? Het is de verwachte sterkte van band tussen de persoon (de eigenaar van de tuin) en een specifieke plaats (de tuin). Plaatsafhankelijkheid is functioneel: wat kun je er het beste doen?

Voorbeelden van uitspraken die gaan over plaatsafhankelijkheid (Jorgensen & Stedman, 2001)

- ❖ "Mijn tuin is de beste plek om de dingen te doen die ik het leukst vind"
- ❖ "De dingen die ik het leukst vindt, kun je alleen goed doen in mijn tuin"
- ❖ "Mijn tuin is geen goede plek om de dingen te doen die ik leuk vind".
- ❖ "Ik vind dat er betere plekken zijn om te zijn, dan in mijn tuin"

3. Plaatsaanhankelijkheid

Plaatsaanhankelijkheid is een positieve band die wordt ontwikkeld tussen groepen of individuen en hun omgeving. Deze affectieve relatie tussen mensen en het landschap gaat boven het bewustzijn of voorkeur. Plaatsaanhankelijkheid is emotioneel.

Voorbeelden van uitspraken die gaan over plaatsaanhankelijkheid (Jorgensen & Stedman, 2001)

- ❖ "Ik voel me relaxed als ik in mijn tuin ben"
- ❖ "Ik ben in mijn tuin het meest op mijn plek/gemak"
- ❖ "Mijn tuin is mijn favoriete plek om te zijn"
- ❖ "Ik mis mijn tuin echt als ik een tijdje weg ben"

In dit onderzoek zal gebruik gemaakt worden van sense of place om de betekenis van de tuin te onderzoeken. De keuze voor sense of place is gebaseerd op het feit dat sense of place beter aansluit bij het onderzoek en eenvoudiger en duidelijker is om mee te werken.

2.3.1 Sense of Place van de tuin

In het onderzoek van Bhatti & Church (2004) is er een vragenlijst voorgelegd aan 150 bezoekers van tuincentra in urbaan, semi-urbaan en ruraal gebied. Dit was een korte vragenlijst met multiple-choice en open vragen. Na de enquête zijn de respondenten gevraagd of ze thuis nóg een vragenlijst zouden willen invullen waarbij meer gelegenheid was voor persoonlijke gevoelens, ervaringen en meningen.

Eén van de vragen van Bhatti & Church (2004) luidde: 'how do you feel about your garden?'. Eén van de meest gebruikte woorden in het antwoord op deze vraag was 'love', waarmee de respondenten hun liefde voor de tuin uitten.

In hetzelfde onderzoek stond de vraag: 'the garden is a place ...'. In tabel 2.1 staan de resultaten (in procenten) van deze vraag, waarbij 0 staat voor 'niet belangrijk' is en 5 voor 'heel belangrijk'.

Tabel 2.1: De tuin als plek voor ... (in %)

Question: The garden is a place...	0	1	2	3	4	5	4+5
Of privacy	1	6	2	21	19	52	71
To relax	1	0	9	14	14	61	75
To get away from it all	6	4	6	14	17	53	70
To carry on a family tradition	54	10	14	10	4	17	21
To make a house a home	8	4	5	15	14	54	68
Where you can learn about nature	20	17	20	18	18	26	44
Where you can help care for the planet	20	12	12	19	11	25	36

Bron: Bhatti & Church, 2004 (pag. 45)

De conclusies die Bhatti & Church hieruit hebben getrokken zijn, nadat ze de percentages van 4&5 bijelkaar hebben opgeteld, dat privacy erg belangrijk is (71%), dat de tuin een plek is om te ontspannen (75%), dat een tuin van je huis een thuis maakt (68%) en dat de tuin de gelegenheid biedt om te ontsnappen aan de 'problemen, stress en spanningen' van alledag (70%).

De tuin wordt hier duidelijk gezien als deel van het huis en als deel van 'home'.

Tabel 2.1 laat ook zien dat de natuur en het milieu als minder belangrijk worden beschouwd. 44% van de respondenten vindt de tuin belangrijk als plek waar je dingen kan leren over de natuur en 36% ziet de tuin als plek waar je voor 'de aarde kan zorgen'.

De betekenis van de tuin is volgens Kaplan & Kaplan (1989, in: Bhatti & Church (2004)) een plek om tot rust te komen en een plek die een persoonlijke relatie met de natuur mogelijk maakt (Bhatti & Church, 2004). Deze relatie kan worden gezien als een therapeutische relatie (Bhatti & Church, 2004).

De tuin kan ook worden gezien als 'schuilplaats' (Cohen & Taylor, 1992 in: Bhatti & Church (2004)). Waarvóór men zich verschuilt is niet duidelijk. Dit kan de wereld om ons heen zijn, maar ook huishoudelijke klusjes of andere familieleden.

Bhatti & Church (2004) concluderen zelf dat de betekenis van de tuin sterk verbonden is met de betekenis van 'home'. Ook hier komt het privacy aspect bij kijken. Ook de 'natuur' in de tuin is een belangrijk onderdeel van de betekenis. De natuur maakt het mogelijk om de sociale en natuurlijke wereld om ons heen beter te begrijpen.

De tuin is ook een plek van tegenstellingen. Het is een potentiële plek voor creativiteit en intieme relaties met de natuur, maar de tuin is ook een plek waarin de spanningen van de moderne tijd een rol spelen (Bhatti & Church, 2004). De tuin kan namelijk een plek zijn waar je graag je tijd wilt doorbrengen, maar de tijd voor het tuinieren zelf, is niet voor handen.

2.4 De tuin

Een tuin is volgens het Van Dale woordenboek (2005) een omheind stuk grond waar bloemen gekweekt of groenten (enz.) geteeld worden.

Bhatti & Church (2004) zien de tuin als "a distinctive space in the home where individuals encounter nature in a direct manner that is not possible elsewhere in the home".

Francis & Hestor (1990) beargumenteren dat de tuin aan de hand van vier verschillende dimensies kan worden geanalyseerd. De tuin is volgens hen tegelijkertijd een *idee* dat ons begrip van de natuur vormt binnen bepaalde sleutelrelaties; een *plaats* waar men heen kan gaan om 'te vluchten' maar waar wel onenigheid over het gebruik kan ontstaan; een *proces*, het daadwerkelijke tuinieren en in daadwerkelijk in contact komen met de aarde; en als een *ervaring*, het betrokken zijn bij het tuinieren en de tuin, wat ervoor zorgt dat men zich er verbonden voelt met en dat men zo een intieme relatie ontwikkelt met die natuur.

De dimensies die van belang zijn in dit onderzoek zijn: de tuin als plaats, als proces, als idee en als ervaring.

2.4.1 De tuin & 'home'

'Home' is een belangrijk begrip bij het definiëren van een tuin. 'Home' is volgens Cresswell (2004) een uitstekend voorbeeld van een plaats waar mensen aan zijn gehecht en verbonden mee voelen. "Home, more than anywhere else, is seen as a center of meaning and a field of care (Cresswell, 2004). David Seamon (Seamon, 1979 in Cresswell, 2004) heeft beargumenteerd dat 'home' een intieme plek van rust is, waar iemand zich kan terugtrekken van de drukte van alledag. 'Home' is daar waar men beperkte controle kan hebben over een plaats. 'Home' als veilige plek waar men controle over kan hebben is niet overal geldig. Domosh & Seager (2001) beargumenteren namelijk dat het meeste geweld tegen vrouwen plaatsvindt in en om het huis.

De belangstelling voor de 'home' is de laatste jaren toegenomen. Volgens Holloway & Hubbard (2001) is dit terug te zien aan het toenemende aantal klusprogramma's, klustijdschriften en bouwmarkten. Een 'home' wordt hierdoor iets waarin geïnvesteerd moet worden, en dient zo als *'locus for identities of those who live there'*.

Dit verschijnsel, het huis als investering, is ook terug te zien bij de tuin (Holloway & Hubbard, 2001). De conclusie die hieruit kan worden getrokken is volgens Holloway & Hubbard (2001): [...] the time and money which people are prepared to invest in personalizing their homes does suggest *that home spaces are considered more than just 'a roof over one's head'*.

Met name de laatste zin, *'home spaces are considered more than just 'a roof over one's head'* geeft aan dat verbondenheid en gehechtheid aan een plek, van een plek een thuis (kunnen) maken.

2.4.2 De tuin & 'natuur'

Een belangrijk aspect van een tuin is volgens Bhatti & Church (2004) dat het een plaats is waarin natuur en privacy samengaan. Andere plaatsen die mensen associëren met natuur zijn vaak de meer publieke plaatsen. De privacy van de tuin is van belang omdat individuen "in the garden can develop sensual and personalized connections to nature that, whilst contributing to a sense of certainty and order can also heighten the awareness of environmental threats" (Bhatti en Church, 2004).

Kaplan & Kaplan (1989, in Bhatti & Church (2004)) hebben een psychologisch concept van mens-natuur relaties in de tuin geprobeerd te ontwikkelen. Daarbij beargumenteren ze dat er 4 belangrijke psychologische rollen zijn voor 'vlakbij natuur' (parken en bossen die binnen loopafstand van woongebieden liggen en ook tuinen).

1. 'restorative experiences'. Dit houdt in het herstellen van stress en spanning dat niet ergens anders kan gebeuren omdat contact met de natuur voor fascinatie zorgt en dat zorgt ervoor dat alle spanningen worden vergeten.
2. 'being away' zorgt voor een context zodat men bijvoorbeeld kan dagdromen en terug kan denken aan 'vroeger'.
3. Kaplan & Kaplan suggereren dat de natuur een 'extant' kan bieden. 'Extant' (letterlijk: bestaand, niet vernietigd) is het gevoel dat men zich bevindt in een wereld waar alles met elkaar in verbinding staat.
4. 'compability', hiermee wordt bedoeld dat mens en natuur dicht bijelkaar staan en elkaar 'aanvoelen' zodat handelen in de natuur wordt ervaren als minder moeilijk dan handelen in een niet-natuurlijke context.

Als kritisch naar de definitie van natuur wordt gekeken, wordt duidelijk dat een tuin geen 'natuur' is. Voor veel mensen is natuur iets dat 'echt' is; iets dat 'buiten' is in vorm van planten, dieren, rotsen, weer, water en de relatie tussen die verschillende elementen (Holloway & Hubbard, 2001). De meer wetenschappelijke definitie zet natuur en cultuur tegenover elkaar. Alles wat cultuur is, kan geen natuur zijn en vice versa.

Natuur kan ook worden gezien als een sociale constructie. Natuur is in dat geval een idee dat door bepaalde groepen is geconstrueerd en aanvaard is als 'waarheid'. De manier waarop natuur wordt geconstrueerd heeft invloed op de manier waarop we leven en omgaan met de fysieke omgeving, dieren en planten en andere mensen (Holloway & Hubbard, 2001).

Onderdeel van de sociale constructie 'natuur' is 'wildernis' (Holloway & Hubbard). Wildernis is ontstaan toen de eerste landbouw ontstond. Er ontstond toen een verschil tussen bouwland en niet-bouwland.

De boeren en het bouwland werden beschouwd als geciviliseerd en gecultiveerd, als veilig en stabiel. Het bouwland werd belangrijk en gezien als 'central' in het dagelijks leven. Aan de rand ontstaat de wildernis, de 'other', en deze wordt geassocieerd met wild, niet geciviliseerd, onveilig en gevaarlijk. De wildernis moet worden gevreesd en daarom worden overwonnen. Door het in cultuur brengen, het overwinnen van de wildernis verdwijnt het gevaarlijke en onveilige en wordt het vertrouwd en veilig. Tuinieren kan worden gedefinieerd als het *inrichten* en *verzorgen* een tuin. Een tuin is dan een in cultuur gebracht stukje wildernis.

2.5 De betekenis van de tuin: de tuin als deel van de identiteit

Holloway & Hubbard beargumenteren in *People & Place* (2001) dat "[...] meaningful places become part of who we are, the way we understand ourselves and, literally, our place in the world. In other words, our meaningful relationships play an important part in the formation of our identities."

In de plaatsidentiteit, als onderdeel van sense of place, komt ook een plek als deel van de identiteit naar voren. Plaatsidentiteit is kort gezegd: de plek als spiegel van de persoon. Dit is mogelijk omdat mensen plaatsen construeren en plaatsen mensen construeren (collegesheets prof. Huigen, *Culturele Geografie* 2004-2005). Met andere woorden: mensen en plaatsen ontlene hun identiteiten aan elkaar en de relatie tussen mensen en plaatsen is daarom altijd in ontwikkeling en nooit 'af'.

Dit komt ook duidelijk naar voren in de data. De reden dat mensen van hun tuin en tuinieren houden is dat er altijd wel wat verandert (dat maakt tuinieren 'spannend') en dat een tuin nooit 'af' is.

In dit onderzoek gaat het over de 'sense of garden'. Onderzocht zal worden of de tuin deel is van de identiteit van iemand met een tuin.

3 De positie van de tuin in de tijd

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de belangrijkheid van de tuin gepositioneerd in de samenleving. Dit wordt onder andere gedaan aan de hand van tuintijdschriften. 87% van de mensen leest regelmatig een tijdschrift. 40% leest zelfs twee tot drie keer per week een tijdschrift. En tijdschriften worden vaker door vrouwen dan door mannen gelezen. En mensen ouder dan 50 jaar lezer relatief minder tijdschriften dan jongere mensen (Hemels, 2002).

In 2005 kwamen er 72 nieuwe tijdschriften bij, maar de afgelopen dertig jaar is de tijd die in Nederland werd besteed aan het lezen van tijdschriften gehalveerd naar nog geen uurtje per week (Intermediar, 08-2006). Toch blijft de betaalde oplage van de tijdschriften gelijk en stijgt soms. De reden hiervoor is volgens Visser (directeur *Sanoma Men's Magazines*; in: Intermediar, 08-2006) dat "de tijdschriften steeds visueler zijn geworden, dus lezers hoeven ook minder tijd te besteden aan lezen".

Omdat het erop lijkt dat de tuin en dus tuinieren een grote rol gaat spelen in de onze samenleving zijn voor dit hoofdstuk de oplages van verschillende tuintijdschriften uitgezocht en zichtbaar gemaakt.

3.2 Tuintijdschriften

In het Handboek van de Nederlandse Pers (2005) zijn alle titels van publicaties met als onderwerp *wonen, tuin*, in alfabetische volgorde gerangschikt. Het resultaat van de tuintijdschriften in het Handboek (2005) is een lijst van 11 tijdschriften (tabel 3.1).

Tabel 3.1: Titels van tuintijdschriften 2005

Titel van het tijdschrift	Aantal keer per jaar	Eerste druk
Alles over de tuin	1	-
Groei & Bloei	11	1885
Onze Eigen Tuin	4	1954
Bloemen & Planten	12	1986
De Watertuin	6	1992
Home & Garden	10	1994
Special Tuinen & Vijvers	4	1996
Welke? Tuinen	1	1997
Tuinieren	10	1998
De Tuin Exclusief	4	2000
Modern Country	6	2001
Vijvers & Tuinplezier	6	2003

Bron: Handboek van de Nederlandse Pers (2005)

Het oudste tuintijdschrift dat in het Handboek van de Nederlandse Pers (2005) staat, is Groei & Bloei. Sinds 1885 wordt het uitgegeven door de Koninklijke Maatschappij Tuinbouw en Plantkunde. Het op één na oudste tijdschrift is Onze Eigen Tuin. Onze Eigen Tuin wordt uitgegeven sinds 1954, ruim 69 jaar nadat Groei & Bloei is opgericht. Onze Eigen Tuin is een tijdschrift dat is opgericht door Mien Ruys, een bekende tuinarchitecte. In Dedemsvaart (Overijssel) zijn haar tuinen open gesteld voor publiek.

Lange tijd zijn deze twee de enige tijdschriften op het gebied van tuinen, in 1986 wordt Bloemen & Planten voor het eerst uitgegeven. Sinds 1992 volgen de andere tuintijdschriften snel.

In deze tabel zijn alleen tuintijdschriften opgenomen die in 2005 in het Handboek van de Nederlandse Pers zijn vermeldt. Het is dus mogelijk dat er tuintijdschriften in de tussentijd zijn opgericht en opgeheven. Deze tijdschriften zijn niet vermeldt in tabel 3.1.

Alle tijdschriften in tabel 3.1 gaan puur over tuinieren. Er is ook een categorie tijdschriften die tuinen en tuinieren als nevenonderdeel hebben. Deze tijdschriften worden in het Handboek van de Nederlandse Pers onder 'lifestyle' gerubriceerd. In tabel 3.2 staan de vier tijdschriften die een duidelijke relatie hebben met tuinen en tuinieren.

Tabel 3.2 Titels van tijdschriften met een duidelijke relatie met tuinen

Titel van het tijdschrift	Aantal keer per jaar	Eerste druk
Seasons	8	1993
Landleven	6	1996
Buiten	8	1998
Buitenleven	6	2002

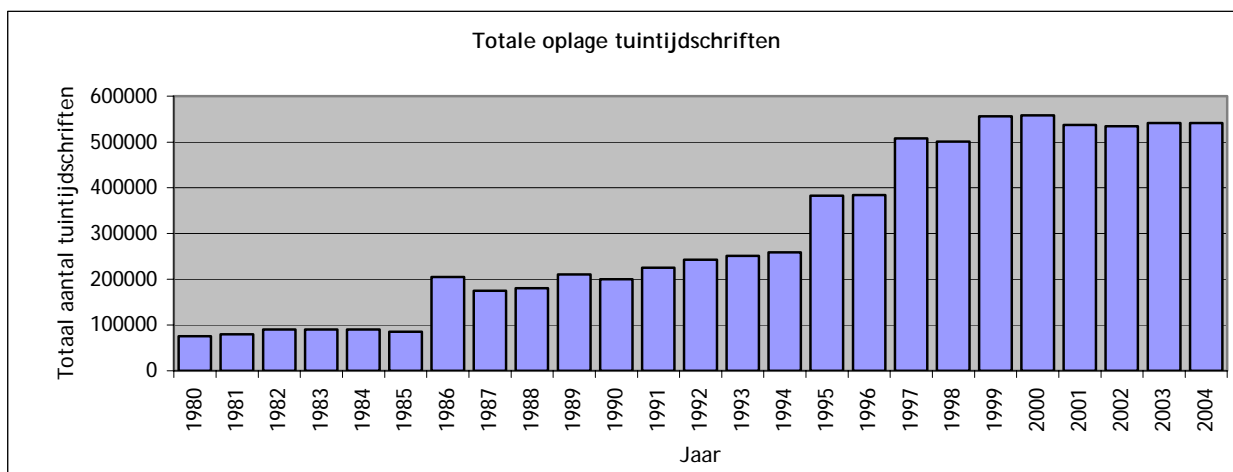
Bron: Handboek van de Nederlandse Pers (2005)

De vier tijdschriften in tabel 3.2 hebben als hoofdonderwerp 'buitenleven'. Buitenleven kan worden omschreven als "het leven op het platteland, landleven" (van Dale, 2006). Opvallend is dat het eerste buitenleven tijdschrift werd uitgegeven in 1993, ruim 100 jaar later dan het eerste tuintijdschrift.

De reden hiervoor kan worden gezocht in het lezersprofiel. Tuintijdschriften zijn voor groenliefhebbers, voor mensen die van tuinen en tuinieren houden. De buitenleventijdschriften richten zich op een hogere welstand (Sanoma, 2006).

Om een indruk te krijgen van de toename aan aandacht voor tuinieren (en het buitenleven) is de totale oplage van tuintijdschriften in een figuur gezet (figuur 3.1).

Figuur 3.1 Totale oplage tuintijdschriften

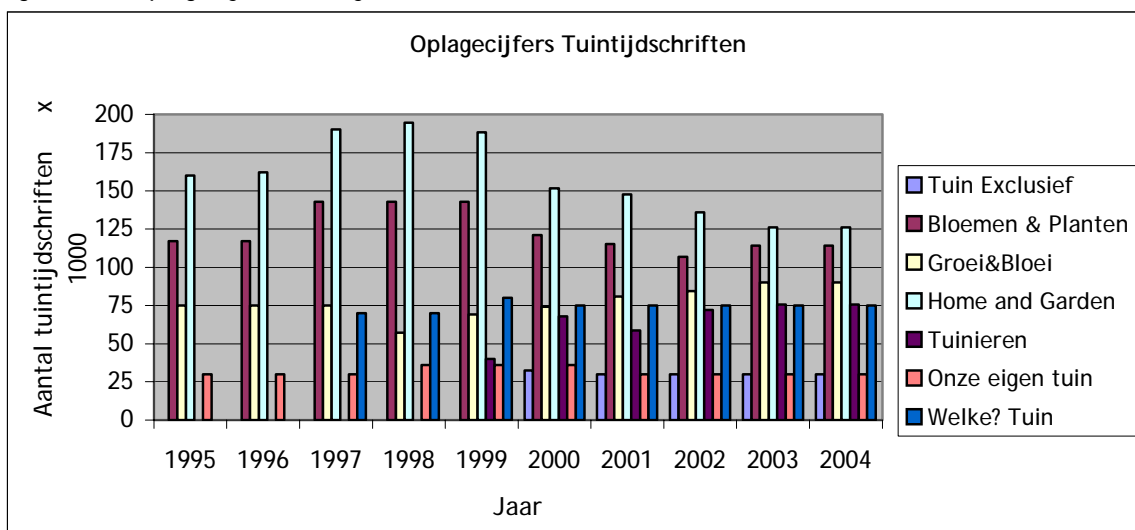

Bron: Handboeken van de Nederlandse Pers (1980-2004)

De totale oplage is in 1980 75.000 stuks, in 2004 is dat aantal verzevenvoudigd tot ruim 540.000. In deze figuur is ook duidelijk te zien wanneer een nieuw tijdschrift op de markt kwam: de totale oplage neemt in bijvoorbeeld 1986 snel toe, dat geldt ook voor 1995 (in 1994 werd Home and Garden geïntroduceerd), 1997(Welke? Tuinen) en 1999 (Tuinieren).

Aan de hand van de oplagecijfers van een aantal tuintijdschriften is ook de toename in aandacht voor tuinieren zichtbaar. In figuur 3.2 zijn de oplagecijfers van een aantal tuintijdschriften te zien.

Figuur 3.2: Oplagecijfers tuintijdschriften

Bron: Handboeken van de Nederlandse Pers (1980-2004)

Er is gekozen voor 1995 als begin jaar omdat in de jaren daarvoor, eerst twee, en daarna drie tuintijdschriften werden verkocht. De jaren voor 1995 laten een stabiele oplage van de aanwezige tijdschriften zien. Groei&Bloei heeft in de jaren tachtig en negentig een oplage van 60.000 en daarna 75.000 tijdschriften. Onze eigen tuin heeft sinds 1980 een stabiele oplage van 25.000 stuks.

In 1986 is Bloemen&Planten geïntroduceerd. De begin oplage van dit tijdschrift is 120.000. Bij Bloemen&Planten kent de oplage een hoogtepunt in 1992 en 1993, er is dan een oplage van ruim 150.000 tijdschriften.

Aan de hand van het aantal tuintijdschriften en de oplagecijfers van de tijdschriften kan geconcludeerd worden dat de tuin belangrijker is geworden. In 1995 zijn er nog maar 4 tuintijdschriften en tien jaar later zijn het er 11 (niet allemaal in tabel 3.1).

Blijkbaar is de vraag ontzettend toegenomen en heeft de tijdschriftenbranche daarop ingespeeld. Opvallend zijn de hoge oplagecijfers van nieuwe tuintijdschriften. Een goed voorbeeld is Home & Garden (tot 2002: Mijn tuin). Geïntroduceerd in 1994, met een start oplage van 160.000 exemplaren.

3.3 Aantal tuinen in Nederland

Om een beeld te krijgen van het aantal tuinen in Nederland is gekeken naar funda.nl. Funda.nl is een site "met het grootste woningaanbod van Nederland" (Funda, 2006). Funda brengt op internet vraag en aanbod op de woningmarkt bij elkaar. De NVM (Nederlandse Vereniging voor Makelaars) verzorgt het woningaanbod op Funda. Niet alle huizen die te koop (of te huur) zijn staan op de website van Funda. Gemiddeld heeft funda.nl 7.000.000 pageviews op een dag. Funda.nl staat op nummer 16 van de meest bezochte sites in Nederland is daarmee de meest bezochte site met het woningaanbod in Nederland (Bron: <http://www.alexa.com>, bezocht op 13 juni 2006) .

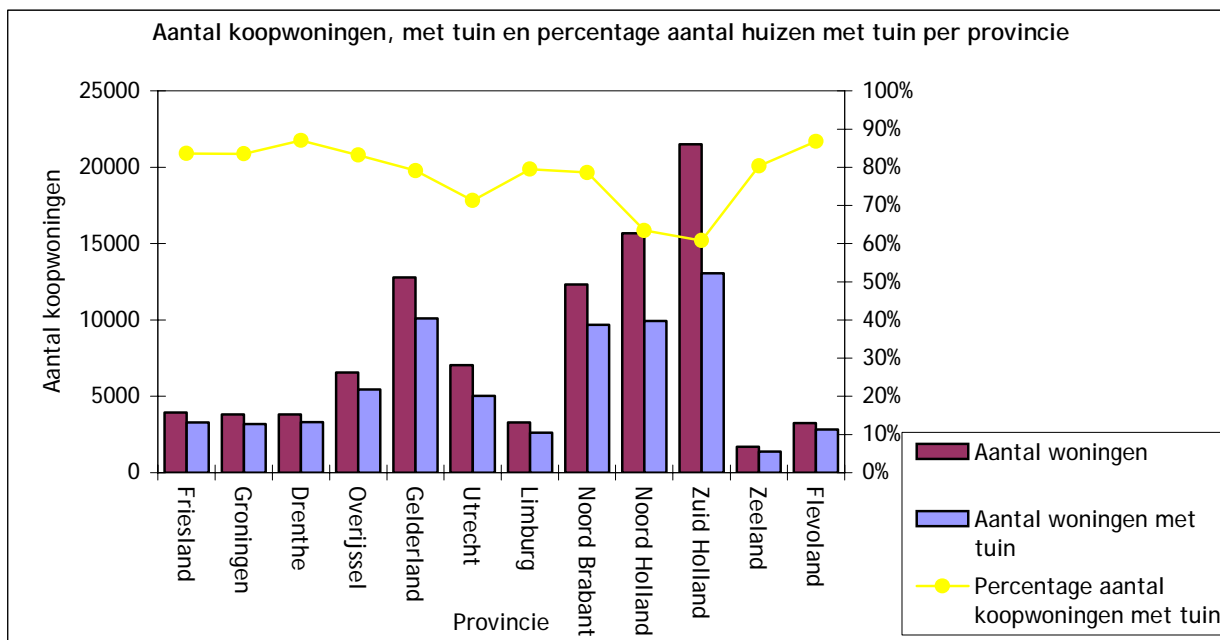
Per provincie is het aantal koopwoningen genoteerd is en er gekeken hoeveel van die koopwoningen een tuin hebben. Er moet bij worden gezegd dat er niets over de grootte van de tuin, de soort of de ouderdom wordt vermeld, alleen over de aan- of afwezigheid van een tuin.

Het percentage van huishoudens met een koopwoning met tuin in Nederland, op 4 april 2006, is 78,1%. Op de website van Funda is een tuin een 'bijzonderheid'. Andere voorbeelden van bijzonderheden zijn airco, berging, cv, balkon, zwembad, garage en een openhaard. Volgens Funda heeft landelijk 66,72% van de huishoudens een tuin.

In figuur 3.3 is te zien dat twee provincies opvallen: dit zijn Noord- (63,4%) en Zuid Holland (60,8%). Dit resultaat was te verwachten, beide provincies zijn verstedelijkt. Drenthe heeft het meeste koopwoningen met een tuin: 87%.

De gegevens die hier worden gebruikt zijn een momentopname en geven een indicatie van het aantal tuinen in Nederland bij koopwoningen. Voor huurwoningen is deze steekproef (op de site van Funda) niet mogelijk.

Figuur 3.3: Aantal koopwoningen met een tuin, in %

Bron: Funda (2006)

3.4 Grootte van de tuin

In een onderzoek van Nibud (2005) is onderzocht hoeveel geld er uit wordt gegeven aan de tuin. In de tweede helft van 2004 stond de vragenlijst op de website van het Nibud. Ook via de site Stichting Keurmerk Wonen en via een oproep in het Algemeen Dagblad werd de vragenlijst onder de aandacht gebracht. Aan de vragenlijst hebben 1378 personen meegewerkt. Deze groep is een afspiegeling van de Nederlandse bevolking als gekeken wordt naar type woning en gezinssituatie (vergelijking met cijfers van het CBS) (Nibud, 2005).

In het onderzoek naar de uitgaven voor de tuin zijn ook een aantal achtergrondkenmerken opgenomen. Een van die kenmerken is de grootte van de tuin. In de vragenlijst is onderscheid gemaakt naar voortuin, achtertuin, verhard terras en zijtuin.

Tabel 3.3: Gemiddelde tuinoppervlakte (exclusief nul)

Deel van de tuin	m2	(%)
Voortuin	52	89
Achtertuint	138	96
Verhard terras	46	84
Zijtuin	88	34

Bron: Nibud (2005)

De gemiddelden zijn exclusief de nullen. Dat wil zeggen dat mensen die bijvoorbeeld geen voortuin hebben niet mee zijn geteld in het gemiddelde. Achter de oppervlakte staat het percentage huishoudens dat de tuin heeft. De achtertuin is het grootst (138m²), een verhard terras (46m²) en een voortuin (52m²) zijn ongeveer even groot.

Naar aanleiding van deze gegevens is er een onderscheid gemaakt naar kleine, middelgrote en grote tuinen. Een kleine tuin is kleiner dan 80 m², een middelgrote tuin is 80-200m² groot en een grote tuin is groter dan 200m².

Helaas is in het onderzoek van Nibud geen aandacht voor het percentage huishoudens met een kleine, middelgrote of grote tuin.

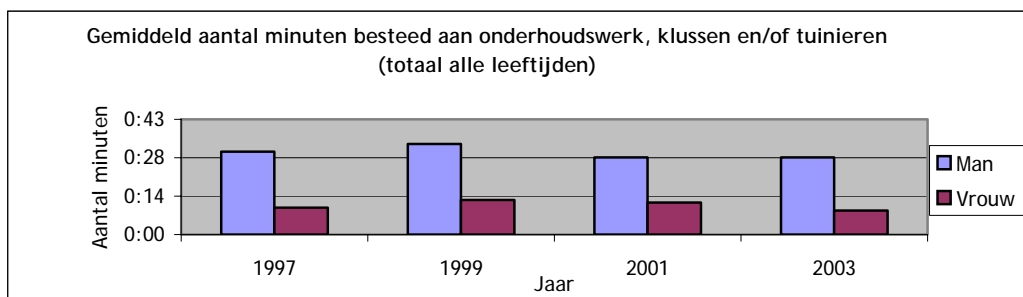
3.5 Tuinieren en tijd

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) houdt bij hoeveel tijd men besteedt aan de verschillende onderdelen waaruit een dag bestaat.

“Onderhoud, klussen en tuinieren” maken deel uit de categorie huishoudelijke verplichtingen. Mannen besteden meer tijd aan onderhoudswerk, klussen en/of tuinieren. Deze activiteiten worden vaker gedaan door 45-64 jarigen en 65+ers (CBS, 2006).

Als er gekeken wordt naar het totaal van alle leeftijden (figuur 3.4), kan worden geconcludeerd dat men steeds minder tijd besteedt aan onderhoud, klussen en tuinieren. Dit geldt voor mannen en vrouwen.

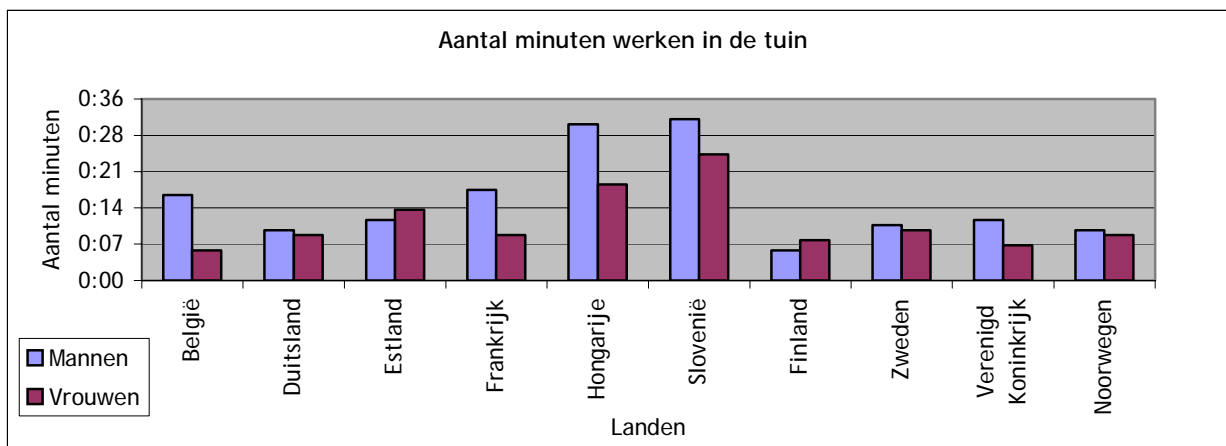
Figuur 3.4: Gemiddeld aantal minuten besteedt aan onderhoudswerk, klussen en/of tuinieren (totaal alle leeftijden)

Bron: CBS (2006)

Ook in de rest van Europa wordt er getuinierd. De gegevens zijn van het FOD Economie - Algemene Directie Statistiek (2002). In figuur 3.5 is het aantal minuten werken in de tuin van verschillende Europese landen zichtbaar.

Figuur 3.5: Aantal minuten werken in de tuin

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek (2002)

De gegevens geven aan de tijd in uren en minuten besteed aan werken in de tuin door vrouwen en mannen van 20-74 jaar op een gemiddelde dag. Deze vergelijking is gedaan tussen 1998 en 2002.

Het gemiddelde aantal minuten dat een Europese man op een gemiddelde dag in tuiniert, is 15. Een vrouw tuiniert gemiddeld 11 minuten op een dag. Wat opvalt is dat alle Europese mannen, uitgezonderd de Esten en Finnen, meer in de tuin werken dan vrouwen. Wat ook opvalt, is dat in Hongarije en Slovenië minimaal 2x zoveel in de tuin wordt gewerkt dan gemiddeld. De reden hiervoor kan zijn dat men afhankelijk(er) is van eigen verbouwde groente en fruit.

3.6 'De tuin' als beroep

De tuin is ook een plek waar mensen betaalde arbeid kunnen verrichten, hierbij kan gedacht worden aan hoveniers, tuinarchitecten, kwekerijen en tuincentra.

Speciaal voor deze 'groene doelgroep' zijn er vakbladen op de markt. Twee verschillende onderwerpen (tuinvakhandel en groenvoorziening) worden onderscheiden in het Handboek van de Nederlandse Pers (2003).

Tabel 3.4: Vakbladen Tuinvakhandel en Groenvoorziening

Naam vakblad	Aantal keer per jaar	Eerste druk
Groenvoorziening	11	1944
Tuin & Landschap	26	1979
Tuincomfort	4	1991
Groene Markt	4	1994
Tuin en Park Techniek	6	1994
Tuinmanagement	6	1996
Tuinzaken	12	1996
Tuinblad	26	2002

Bron: Handboek van de Nederlandse Pers (2003)

De meeste vakbladen zijn in het eind van de vorige eeuw voor het eerst verschenen (tabel 3.4). Het zijn specialistische bladen. Dat is terug te zien in de oplagecijfers (een totale oplage van 26.100 tijdschriften in 2003) en aan het feit dat ze niet te koop zijn bij boekhandels en supermarkten.

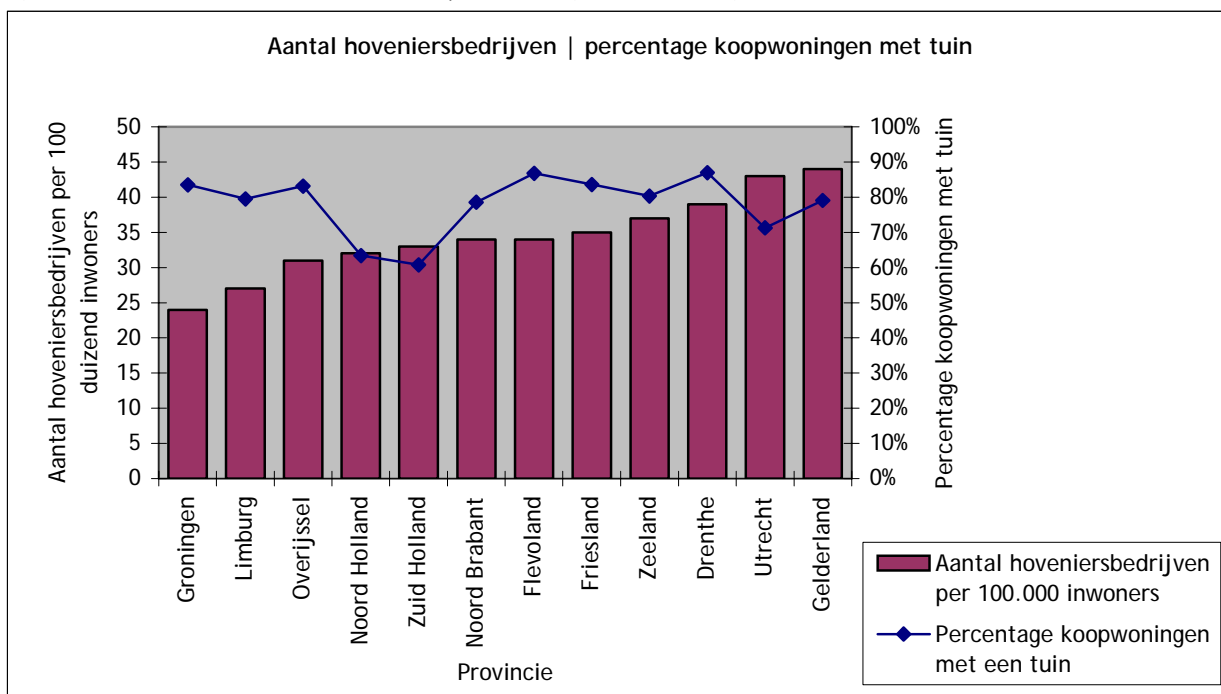
In januari 2006 heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek cijfers gepubliceerd over hoveniersbedrijven. In het overzicht staat dat het aantal hoveniersbedrijven in de periode 1995-2005 met bijna 80 procent is gestegen. Waren er in 1995 nog ruim 2900 hoveniersbedrijven, tien jaar later zijn dat er 5600.

Met hoveniersbedrijven worden bedrijven bedoeld die als hoofdtaak het aanleggen en onderhouden van tuinen en terreinen. Daarnaast kunnen hoveniersbedrijven ook worden ingezet bij het onderhoud van berm en wegen. Ook verzorgen ze bestratings- en rioleringswerkzaamheden. Hoveniers kunnen verder vaak een tuincentrum (CBS, 2006).

Het aantal hoveniersbedrijven per 100 duizend inwoners is het grootst in Gelderland en Utrecht. In deze provincies zijn er per 100 duizend inwoners zo'n 43 hoveniersbedrijven. In Limburg en Groningen zijn het minste hoveniersbedrijven per 100 duizend inwoners: zo'n 24. De sterkste toename van het aantal hoveniersbedrijven per 100 duizend inwoners was in Drenthe en Gelderland. Er was een toename van 20 bedrijven per 100 duizend inwoners. In Limburg steeg dit aantal met slechts 10 (CBS, 2006).

Als er wordt gekeken naar het percentage koopwoningen met een tuin en het aantal hoveniersbedrijven per 100 duizend inwoners in de verschillende provincies (figuur 3.6), valt het op dat provincies met een groot percentage koopwoningen met tuin niet per sé een groot aantal hoveniers per 100 duizend inwoners hebben.

Figuur 3.6: Aantal hoveniersbedrijven | percentage koopwoningen met tuin

Bron: CBS (2006) en Funda (2006)

3.7 Conclusie

Er kan, aan de hand van het aantal tuintijdschriften en de oplagecijfers van de tuintijdschriften, geconcludeerd worden dat de aandacht voor de tuin toeneemt. Het aantal tijdschriften dat over de tuin en tuinieren gaat is toegenomen en ook de oplagecijfers van de tuintijdschriften zijn gestegen.

De stijging van het aantal tuintijdschriften is opvallend als gekeken wordt naar het aantal minuten dat men besteedt in de tuin en/of aan klussen. Men besteedt namelijk steeds minder tijd in de tuin.

4 Soorten tuinen en trends

4.1 Inleiding

In de Openbare Bibliotheek is vaak een groot gedeelte van de stellingen ingeruimd voor boeken die gaan over de tuin en over tuinieren (foto 4.1). Om een indruk te krijgen van de tuinen waarover het meest wordt geschreven en dus 'populair' zijn, is de collectie van de Nederlandse Bibliotheek gebruikt. Uit de ruim 45 soorten tuinen is een lijst met de meest voorkomende tuinen in titels van tuinboeken gemaakt. In dit hoofdstuk wordt tevens korte omschrijving van de meest voorkomende gegeven, zodat er een indruk kan ontstaan van de verschillende soorten tuinen. In de conclusie wordt aandacht besteedt aan het internationale karakter van tuinboeken.

Foto 4.1: Kast met tuinboeken in de Openbare Bibliotheek Drachten

4.2 Tuinboeken in de Nederlandse Bibliotheek

In de Openbare Bibliotheken zijn vele boeken te vinden over de tuin, over tuinieren en over bloemen en planten. Boeken met sprekende titels als "Aangename achtertuinen", "Tuindromen", "Tuinier met plezier", "Voorbeeldige voortuinen" en "Help! Ik heb een tuin". Met behulp van de online catalogus van de Nederlandse Bibliotheek is een lijst samen gesteld met allerlei soorten tuinen.

Bibliotheek.nl is een website van de gezamenlijk Openbare Bibliotheken in Nederland. De online catalogus van Nederlandse Bibliotheek zoekt in alle collecties van de Openbare Bibliotheken naar treffers. Dit kunnen boeken zijn, maar ook websites en archieven van Nederlandse tijdschriften en kranten.

Voor de inhoud van de collectie van de Nederlandse Bibliotheek is deze afhankelijk van de Openbare Bibliotheken. Bibliotheken maken zelf de keuze welke boeken zij opnemen in de collectie. Hierbij wordt onder andere rekening gehouden met omvang collectie, niveau van de collectie, budget en het inzicht dat de bibliothecaris heeft in de behoefte van de leden. Ook moet rekening gehouden worden met de 'houdbaarheid' van boeken. Boeken verouderen niet allemaal op hetzelfde moment. Zolang de inhoud relevant blijft en over het onderwerp geen recentere literatuur te vinden is die het kan vervangen, zal een boek niet worden afgeschreven en uit de collectie worden gehaald.

In deze catalogus is gezocht naar soorten tuinen. Uit de lijst van 990 boeken met het trefwoord 'tuin' kwamen bijna 80 'soorten tuinen' in titels naar voren.

Uit deze lijst zijn een aantal soorten tuinen verwijderd. Dit is gedaan op basis van een aantal criteria. Als eerste moet het een tuin bij een huis zijn, hier valt de eeuwige tuin bijvoorbeeld af, het tweede criteria is dat het een soort tuin moet zijn. Een achtertuin is geen soort tuin, het zegt iets over de locatie; achter het huis. Ook zijn dubbele tuinen eruit gehaald. Een herfsttuin is hetzelfde als een najaarstuin. Er is gekozen om een moestuin en groentetuin als één soort te nemen. De kruidentuin is wel als aparte soort blijven bestaan. Het verschil tussen een groente- en moestuin is dat moestuin een ouderwetser woord is. De

overgebleven tuinen, ruim 45 soorten, zijn ingevoerd in de catalogus van de Nederlandse Bibliotheek.

De resultaten die werden gegeven zijn gefilterd; het moest een boek zijn, voor volwassenen en non-fictie. Het woord *tuin* en de *soort* moest in de titel voor komen. In tabel 4.1 staan de meest voorkomende tuinen in boekentitels en het aantal hits van die soort tuin in Google.

Tabel 4.1 Meest voorkomende tuinen in titels van tuinboeken (n= 169)

Soorten	Aantal boeken	% van totaal aantal boeken	Aantal hits
Groente- moestuin	32	18,9	516.900
Water/vijvertuin	20	11,8	76.600
Bloementuin	15	8,9	123.000
Kruidentuin	12	7,1	145.000
Rotstuin	7	4,1	51.300
Cottagetuin	6	3,6	15.400
Feng Shui tuin	6	3,6	148
Japanse tuin	6	3,6	77.100
Totaal	104	61,5	261.783

Bron: Nederlandse Bibliotheek (2006)

In tabel 4.1 staan ook de resultaten die Google heeft opgeleverd. Google.nl is de meest bezochte website in Nederland. Google.com staat op de derde plaats van meest bezochte sites in Nederland. Yahoo.com staat op nummer 4 in Nederland, en wereldwijd is Yahoo nummer 1 en Google.com nummer 2. Yahoo kent geen Yahoo Nederland zoals Google dat heeft (Bron: <http://www.alexa.com>, bezocht op 13 juni 2006). Omdat Google.nl (Google Nederland) de meest gebruikte zoekmachine is, is hier gekozen voor Google.nl.

Als het woord 'tuin' als trefwoord in de zoekmachine van Google Nederland wordt ingevoerd is het resultaat een lijst met ruim 9.1 miljoen hits. Om een indruk te krijgen van aanwezigheid van soorten tuinen op het internet, zijn de meest voorkomende soorten tuinen 'gegoogled'. Gezocht is op pagina's in het Nederlands en met de zoekterm tussen aanhalingstekens.

Aan de resultaten van deze zoektocht op het internet kleven vele nadelen en er deze resultaten moeten derhalve als een indicatie worden gezien. Een van die nadelen is de veranderlijkheid van het internet. Binnen een paar dagen zijn er verschillen van 1000 hits per soort tuin. Ook de inhoud van de pagina's is niet gecontroleerd. Een site met 'rozentuin' hoeft niet per se te gaan over de rozentuin als soort tuin. Het kan ook een naam van een winkel of dichtbundel zijn. Spellingsvarianten zijn ook een valkuil, is het een rozen tuin of een rozentuin? Gekozen is, waar het mogelijk is, om de soort tuinen aan elkaar te schrijven.

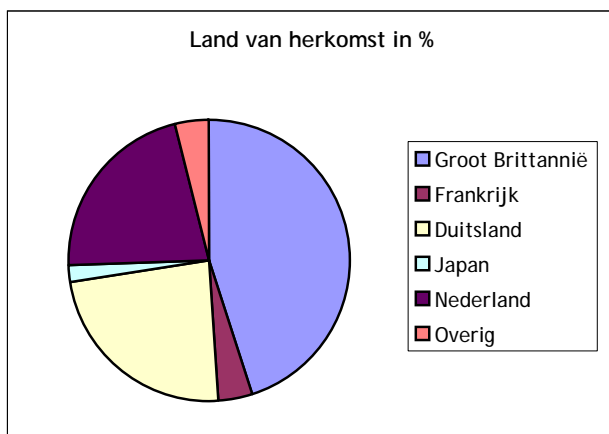
Eén van de eerste dingen die opvallen in tabel 4.1 is de grote verscheidenheid in het aantal boeken per tuin. De groente/moestuin komt voor in ruim 30 boektitels, terwijl bijvoorbeeld de Japanse tuin in maar 6 boektitels voorkomt.

4.3 Een typologie van verschillende soorten tuinen

Om te kijken of er een trend zichtbaar is, is er voor de meest voorkomende tuinen gekeken naar land van uitgave per soort tuin.

Als de tuinboeken van de meest voorkomende tuinen bij elkaar worden opgeteld zijn het 104 titels. Van die 104 titels is bijna 25% van oorsprong Nederlands. Ruim 75% van de boeken is vertaald uit het Duits, Engels, Frans, Japans, Tsjechisch of Zweeds (figuur 4.1).

Figuur 4.1: Land van herkomst in % (n=104)

Bron: Nederlandse Bibliotheek (2006)

Per meest voorkomende soort tuin zal een korte beschrijving worden gegeven. In die beschrijving zullen de meest kenmerkende karakteristieken van de tuin worden genoemd. De grootte, grondsoort en de ligging van de tuin beïnvloeden in principe niet welke soort tuin aangelegd kan worden, de keuze voor de soort tuin wordt gemaakt door de tuineigenaar zelf.

4.3.1 De groente/moestuin

Op nummer 1 staat de groente/moestuin. Vroeger werden tuinen aangelegd uit noodzaak en waren bedoeld voor het verbouwen van nuttige gewassen. De tuin had voornamelijk een functionele rol en was de spil van de voedselproductie. Tegenwoordig is vooral het visuele aspect van tuinen bepalend. Toch is de groentetuin niet verdwenen.

Het succes van een groentetuin hangt onder andere af van de grondsoort (niet te nat of te zuur), de ligging (niet in de schaduw) en eventuele beschutting (hagen e.d.).

De oppervlakte van de groentetuin beïnvloedt de indeling en de soorten die er kunnen worden gekweekt. Een stuk land van 54m levert bijvoorbeeld alle zomergroente voor een gezin van vier personen. Paden maken de bereikbaarheid van de verschillende bedden met groenten eenvoudig. De keuze van de groenten hangt zoals gezegd af van de grootte van de tuin, er moet namelijk een keuze worden gemaakt tussen snelle groeiers (1 seizoen; bijvoorbeeld rode bieten) of langzame groeiers (meerdere seizoenen; bijvoorbeeld boerenkool) (Cleverly, 1994).

4.3.2 De water- en vijvertuin

Water is voor sommigen een spannend element in de tuin. 'Van oudsher heeft water een belangrijke rol gespeeld bij de aanleg van tuinen. Want in een watertuin is het heerlijk genieten van het sprinkelende spel van licht en beweging, terwijl bruisende en borrelende geluiden de bezoeker tot rust brengen' (Allison, 1996).

Zowat elke tuin kan 'iets' met water doen. Een vijver, meer of misschien zelfs een waterval. Bij het ontwerp van een waterelement in de tuin moet rekening gehouden worden met het

'soort vijver'. Moet het alleen een vijver voor de vissen worden of moet het water dienen als 'spiegel' zodat de tuin groter lijkt. Dit is van invloed op de grootte, diepte en beplanting in en rondom de vijver.

De ligging van de vijver is ook belangrijk. Zo is het onverstandig de vijver in de buurt van bomen te plaatsen, dit in verband met de schaduw (in het koude water hebben de planten het moeilijk) en het bladverlies (vervuilen de vijver en zorgen voor vissterfte) van de bomen (Allison, 1996).

4.3.3 De bloementuin

Bloemen spelen een ontzettende belangrijke rol in de tuin. In een bloementuin staan de bloemen in het middelpunt. Bij het inrichten van een bloementuin wordt niet alleen gekeken naar de bloeiwijze van een plant, ook zijn de bladeren, de vormen en de bloeitijd belangrijk. Planten kunnen worden ingedeeld in vier categorieën: sleutelplanten (ongewone planten die in het oog springen), begeleidingsplanten (planten die essentieel zijn voor de aankleding, maar niet direct opvallen in een border), massaplanten (planten waarvan 1 los exemplaar niets 'toevoegt', terwijl een groots effect wordt bereikt als het er een heleboel zijn) en planten als achtergrond (klimplanten en hagen). Door een combinatie van de verschillende soorten planten wordt een bloementuin gecreëerd (Hobhouse, 1992)

4.3.4 De kruidentuin

De naam zegt het al: kruidentuin. Een kruidentuin is een tuin waarin kruiden groeien. Een kruid is een plant of plantendeel dat wordt gebruikt om een speciale smaak of geur aan iets te geven. Tegenwoordig worden in een kruidentuin niet alleen kruiden geplant, er is ook ruimte voor sierplanten. Zo'n driehonderd jaar geleden werden in een kruidentuin vooral planten (kruiden) gekweekt om als voedsel of medicijn te dienen of als symbolisch afweermiddel tegen kwade machten. De belangstelling voor de kruidentuinen is in de loop van de tijd verminderd, maar in bijvoorbeeld het zuiden van Europa is er nog een rijke kruidentraditie (Garland, 1994)

Een kenmerk van kruidentuinen is beschutting. Kruiden gedijen beter in beschutte omgeving, ze zijn dan beter beschermd tegen een koude wind en ook blijft de geur beter hangen (Garland, 1994).

4.3.5 De rotstuin

Een rotstuin is vaak een liefhebberstuin en komt goed tot z'n recht op een paar vierkante meter. De rotstuin als liefhebberstuin heeft te maken met het feit dat het moeilijk is om een goede rotstuin aan te leggen. In de natuur groeien rotsplanten hoog in de bergen en het nabootsen van dat klimaat is bijna onmogelijk. Belangrijk in een rotstuin is dat overtollig water snel wordt weggevoerd, want rotsplanten zijn gewend aan goeddoorlatende schrale grond en zon (<http://www.tuinen.nl>). Om een rotstuin te creëren moet het berglandschap worden nagebootst.

4.3.6 De cottagetuin

Een cottagetuin is "een plek waar je je veilig voelt, waar je jezelf kunt zijn en waar schoonheid de boventoon voert" (Musgrave, 2005). Omdat de stijl van de cottagetuin flexibel en praktisch is, zijn er weinig voorgeschreven wetten. De eerste Engelse cottagetuinen ontstonden in de tweede helft van de 18de eeuw. Een cottagetuin vol met bloemen en planten betekende in die tijd dat de eigenaar genoeg tijd (voor het onderhoud) en geld (om levensmiddelen te kopen) had voor een siertuin. Ook kan de cottagetuin worden gezien als deel van de rurale idylle.

De cottagetuin is ontstaan op het platteland en is een relatief kleine maar nuttige tuin waarin de ruimte en het 'landelijke' centraal staat (Musgrave, 2005). Kenmerken van een cottagetuin zijn tuinkamers die door hagen, begroeide pergola's of schuttingen omsloten worden. De tuinkamers zijn meestal symmetrisch aangelegd en ook vaste plantenborders, gerangschikt naar kleur, hoogte en bloeitijd, horen thuis in een cottagetuin (<http://www.tuinen.nl>).

4.3.7 De Feng Shui tuin

Feng Shui gaat over de relatie tussen de mens en de leef- of werkomgeving en is gericht op harmonie tussen natuurlijke en gecreëerde vormen. Het doel van Feng Shui is om de leef- of werkomgeving zo aan te passen dat een harmonieuze stroming van de levenskracht gestimuleerd wordt (Too, 1999).

Een tuin Feng Shui concentreert zich op het landschap en de vorm. Belangrijk zijn de contouren in het landschap, vormen van constructies (tuinhuisjes, beelden of vijvers), plantenkeuze, water en tuinartikelen die een goede Feng Shui hebben. Ook moet bij de inrichting rekening gehouden worden met de wisselwerking van de vijf elementen (vuur, metaal, hout, aarde en water) en met het yin/yang-evenwicht. Het allerbelangrijkste bij het inrichten van een tuin volgens de Feng Shui principes is windrichting. Per windrichting zijn er 'elementequivalenten' die het geluk van de tuin versterken of juist verzwakken (Too, 1999).

4.3.8 De Japanse tuin

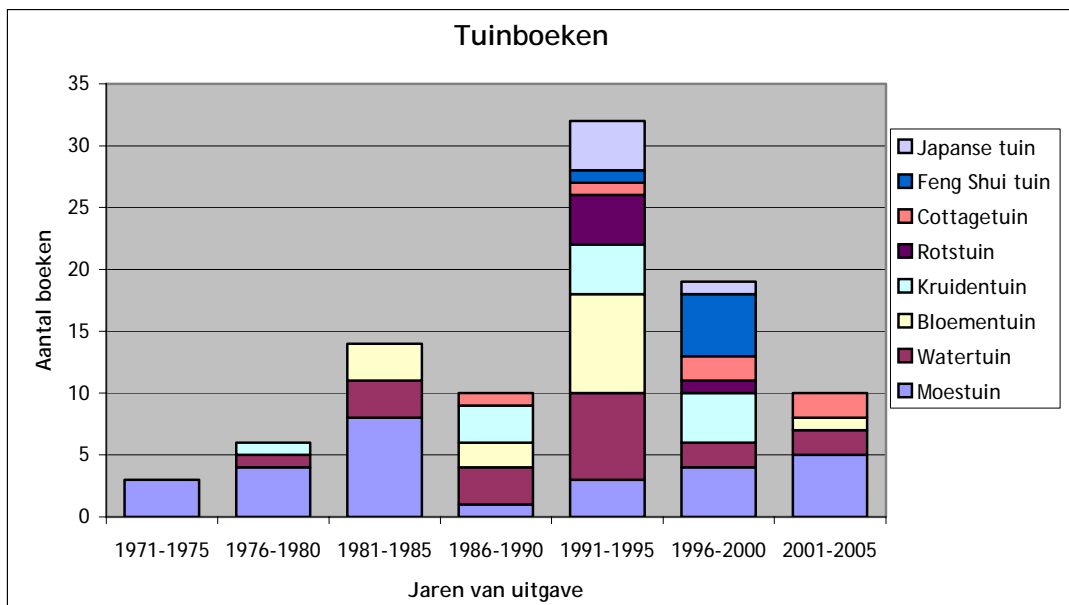
Een Japanse tuin is een plek om tot rust te komen en wordt gekenmerkt door een aantal principes. Zo zijn doorzichten belangrijk en moet het natuurlijke berglandschap zo goed mogelijk worden geïmiteerd, het liefst door het rijkelijk gebruik van 3 tot 5 ton zware rotsen. Water speelt ook een grote rol, vijvers die met elkaar in verbinding staan en watervallen. Ook de weerspiegeling van gebouwen in het water is van belang. Onmisbaar in een Japanse tuin is een steenlantaarn en natuurlijk de typische flora: Japanse esdoorn, rhododendrons en bonsai. Gras komt zeer weinig voor in Japanse tuinen, het is daarom moeilijker om een grote tuin aan te leggen dan een kleine, omdat die zorgvuldig met grind, stapstenen en beplanting in kunnen worden gevuld (van der Horst, 1997).

4.4 Tuintrends

De populariteit van soorten tuinen is uitgedrukt in het aantal titels dat in de collectie van de Nederlandse Bibliotheek te vinden is. In figuur 4.2 zijn het aantal titels en het jaar van uitgave per soort tuin zichtbaar gemaakt. In deze figuur is te zien dat het aantal boeken over de groente/moestuin tot 1985 sterk is toegenomen, daarna sterk gedaald en langzaam aan weer stijgt. Het grootste aantal boeken over de tuin is uitgegeven in de jaren 1991-1995. In die periode (met name in 1995) is ook het aantal tuintijdschriften en de oplage van de tuintijdschriften sterk gestegen (Hoofdstuk 3, de tuin in de tijd).

Ook voor andere soorten tuinen is een trend waarneembaar. Het aantal titels over de water/vijvertuin kende in 1991-1995 een hoogtepunt. Dat geldt ook voor de bloementuin, waarbij opvalt dat na die periode nog slechts 1 boek is uitgegeven met als titel de bloementuin. Boeken over de cottagetuin zijn voornamelijk de afgelopen 10 jaar geschreven. Boeken over de Feng Shui tuin en de Japanse tuin stammen uit de periode 1991-2000. Daarvoor en daarna zijn er geen boeken over deze tuinen verschenen.

Figuur 4.2 Tuinboeken en jaar van uitgave (n=104)

Bron: Nederlandse Bibliotheek (2006)

4.5 Conclusie

In dit hoofdstuk is gekeken naar tuintrends en soorten tuinen. Aan de hand van collectie van de Nederlandse Bibliotheek is geprobeerd een beeld te schetsen van tuinboeken en zo ook (de verandering in) tuintrends. Opvallend is dat soorten tuinen internationaal zijn. Van de 104 tuinboeken gebruikt in dit onderzoek, komt ruim 75% uit het buitenland. Vooral Groot-Brittannië en Duitsland zijn belangrijke bronnen van kennis op tuinboekengebied.

De populariteit van soorten tuinen is uitgedrukt in het aantal boeken dat in de collectie van de Nederlandse Bibliotheek te vinden is. Over de groente/moestuin zijn de meeste boeken verschenen. Het oudste boek is uitgekomen in 1973 en is blijkbaar nog steeds actueel.

De vraag naar boeken over de verschillende soorten tuinen, is te positioneren in de tijd. De grootste vraag naar boeken was in tussen 1991 en 1995.

5 De betekenis van de tuin

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat de betekenis van de tuin centraal. De betekenis van de tuin is geanalyseerd aan de hand van de data verkregen uit de Groei&Bloei. Eerst zal worden uitgelegd wat de verschillende betekenissen inhouden en daarna zal elke betekenis worden uit- en toegelicht.

5.2 De betekenis

68 artikelen uit de Groei&Bloei zijn gecodeerd. Aan elk artikel zijn 4 trefwoorden toegekend. In totaal zijn er 33 unieke trefwoorden. De tien meest voorkomende trefwoorden zijn in tabel 5.1 opgenomen.

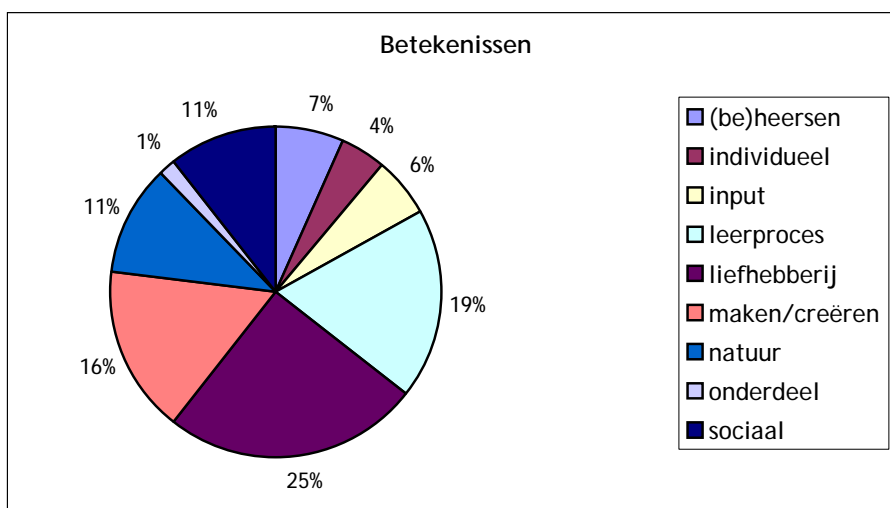
Tabel 5.1 Meest voorkomende unieke trefwoorden (n=272)

Trefwoord	Aantal keer toegekend	% van totaal
Leerproces	24	8.8
Ontwerpen	23	8.5
Sociaal	20	7.4
Verzamelen	19	7.0
Bewust van de natuur	19	7.0
Structuur aanbrengen	14	5.1
Hobby	14	5.1
Werk	10	3.7
Genieten - resultaat	10	3.7
Delen van ervaringen	10	3.7
Totaal	163	59.9

Van de in totaal 272 toegekende trefwoorden zijn, na samenvoeging, negen betekenissen overgebleven. Deze kerntrefwoorden staan in figuur 5.1. In bijlage I staan de unieke trefwoorden die onderdeel zijn van de betekenissen.

De betekenissen zijn samenvoegingen van de toegekende trefwoorden. Per betekenis wordt uitgelegd wat ze betekenen. De betekenissen geven de *betekenis van de tuin* weer.

Figuur 5.1 Betekenissen

1. Liefhebberij

Het kernwoord liefhebberij bevat acht trefwoorden. De belangrijkste trefwoorden zijn: hobby, genieten - resultaat en verzamelen. Een citaat uit de artikelen kan 'liefhebberij' eenvoudig verduidelijken: "Ik kan niet eens op vakantie want dan ben ik bang dat de tuin een chaos wordt. Als ik eerlijk ben, vind ik het heerlijk om in de tuin te werken. Ik wil niet eens op vakantie want dan mis ik misschien de bloei van dat ene plantje en moet ik een heel jaar wachten voordat het weer zover is" (G&B 6-1996).

2. Leerproces

Tuinieren is een goed voorbeeld van een leerproces. "Tuinieren doe je voornamelijk door trial en error. Je probeert iets, ziet dat het niet goed is, probeert wat anders en uiteindelijk heb je iets gemaakt wat je zelf mooi vindt"(G&B 6-2001). Omdat elke tuin verschilt is tuinieren 'vanuit een boekje' ondoenlijk. De conclusie die een tuinier trekt is dan ook correct: "de praktijk is mijn leermeester" (G&B 7-1994).

3. Maken/creëren

Het maken en creëren van en in de tuin speelt een grote rol in de betekenis van de tuin. Trefwoorden die maken/creëren vormen zijn: plannen maken, ontwerpen, keuzen maken en creatief. Om tot een tuin te komen zul je een stuk grond in moeten richten als 'tuin'. En "zelf een tuin ontwerpen is leuk. Je komt erachter dat je veel creatiever bent dan je zelf denkt" (G&B 7-2004).

4. Natuur

In de theorie is de belangrijke rol en de betekenis van natuur al naar voren gekomen. Trefwoorden die 'natuur' vormen zijn: beesten, bewust van de natuur en 'schat'. Natuur is het tegenover gestelde van (be)heersen. Want "in een tuin heb je simpelweg niet alles in eigen hand en ben je afhankelijk van weersinvloeden en de speling van de natuur" (G&B 8-2005).

5. Sociaal

Sociaal bestaat uit 2 trefwoorden: sociaal en het delen van ervaringen. Met het delen van ervaringen wordt bedoeld dat het voor de tuineigenaren belangrijk is om over de tuin te praten en dat ze daarvan leren. Sociaal als trefwoord houdt in dat men niet alleen rekening houdt met zichzelf, maar ook met anderen mensen om zich heen. Een heel mooi voorbeeld is dat van een vrouw: "Mijn man is kleurenblind. Blauwe bloemen kan hij het best waarnemen. En omdat je vanuit het huis de hele tijd hierheen kijkt, let ik erop dat het voor hem ook mooi is" (G&B 10-2003). In het onderzoek van Bhatti & Church (2004) is ook sociaal als trefwoord opgenomen. De inhoud van dat trefwoord verschilt met die van dit onderzoek. Bij Bhatti & Church (2004) is er veel aandacht voor de burens en de problemen met burens. In de Groei&Bloei's, gebruikt in dit onderzoek, is niet gesproken over (problemen met) burens.

6. (Be)heersen

(Be)heersen bestaat uit de trefwoorden onderwerpen, structuur aanbrengen en verantwoordelijkheid. Het is voor sommige tuineigenaren ontzettend belangrijk dat alles perfect recht is en zó groeit als bedoeld is. De reden hiervoor is dat "de natuur de neiging heeft tot vormeloosheid en er is structuur nodig om tot een eenheid te komen" (G&B 4-2000).

7. Input

In een tuin moet geïnvesteerd worden. Dit geldt zijn, maar ook tijd dient vrij gemaakt te worden voor activiteiten in en rondom de tuin. Vaak wordt het werk in de tuin niet gezien als 'werken', toch zijn er een aantal cases waarop dit trefwoord van toepassing was. Een voorbeeld waaruit naar voren komt dat werken in de tuin als werken kan worden beschouwd is: "We willen geen slaaf zijn van onze tuin, maar vooral kunnen genieten!" (G&B 2-1997).

8. Individueel

De tuin is een private plek. Ook is het een plek die ingericht is naar de smaak van de eigenaar. "Ik maakte mijn eigen plan: een tuin kun je niet kopen. Het moet iets van jezelf worden en dat geldt voor elk plan" (G&B 1-1993). Het kernwoord individueel bestaat uit tot rust komen, vrijheid, uitdaging en persoonlijk.

9. Onderdeel

Bhatti & Church (2004) beargumenteren dat "perceptions of home are interwoven with the meaning people attach to their gardens, thereby pointing to the fluid boundaries between house, home and garden". Dit kernwoord geeft aan dat de tuin deel is van het huis en dus als 'home' wordt gezien. Dat er van alles aan wordt gedaan om de tuin bij het huis te trekken is te zien aan een uitspraak van een respondent: "Aan deze kant van het huis hebben we speciaal een raam laten bijmaken. Zo kan ik van de tuin genieten bij het afwassen" (G&B 8-2003).

5.3 Combinaties van betekenissen

Aan elke tuinreportage zijn 4 betekenissen (kernwoorden) toegekend. In tabel 5.2 is het aantal reportages opgenomen waarvan 2 of 3 kernwoorden overeenkomen. Als er twee of meer dezelfde betekenissen aan een case zijn toegekend, wordt die betekenis als dominant gezien. De meest voorkomende dominante betekenissen zijn liefhebberij en leerproces.

Tabel 5.2 Dominante betekenissen (n=272)

Betekenis	2 dezelfde	3 dezelfde
Liefhebberij	11	4
Leerproces	8	0
Maken/creëren	7	0
Natuur	5	2
Sociaal	4	0
(Be)heersen	2	0
Individueel	1	0
Input	1	0
Onderdeel	0	0
Totaal	39 (57%)	6 (9%)

De combinatie van twee betekenissen die het meest voorkomt is liefhebberij x leerproces (26x). In tabel 5.3 staan de meest voorkomende combinaties van twee betekenissen. Hieruit blijkt dat de tuin als liefhebberij bij bijna 10% van de respondenten niet los kan worden gezien van de tuin als leerproces. Genieten en leren gaat in de tuin blijkbaar samen.

Tabel 5.3 Meest voorkomende combinaties van betekenissen (n=272)

Betekenis	Aantal keer
Liefhebberij x leerproces	26
Leerproces x maken/creëren	19
Liefhebberij x maken/creëren	18
Liefhebberij x sociaal	16
Liefhebberij x natuur	12

5.4 Kenmerken van de tuin

In de eerste tabel (tabel 5.4) over de kenmerken van de tuinen in Groei&Bloei is de locatie van de tuin (de woonplaats van de eigenaren) gekoppeld aan de grootte van de tuin.

De grootte van de tuin, maar ook het aantal tuinen, hangt af van de locatie. In niet stedelijk gebied is het aantal zeer grote tuinen hoog. Ruim 27% van de zeer grote tuinen liggen in niet stedelijk gebied.

Tabel 5.4 Locatie & grootte van de tuin (in %, n=176)

% van totaal		GROOTTE			Totaal
		Klein	Groot	Zeer groot	
LOCATIE	Niet stedelijk		2,3	27,3	29,5
	Matig stedelijk	2,3	9,1	29,5	40,9
	Sterk stedelijk	9,1	6,8	13,6	29,5
Totaal		11,4	18,2	70,5	100,0

Opvallend is dat in sterk stedelijk gebied 13,6% van de tuinen zeer groot is. Verwachte aantallen tuinen zouden groter moeten zijn in stedelijk gebied. 9,1% van de kleine tuinen ligt in sterk stedelijk gebied.

Er is een significant verband tussen de grootte en de locatie van de tuin. Cramer's V geeft de sterkte van het verband weer in een waarde tussen 0 en 1. Hierbij betekent 0 dat er geen verband is en dat waarden nabij 1 een zeer sterk verband aangeven. De uitkomst van Cramer's V bij de grootte en de locatie van de tuin is 0,327. Dit is een redelijk verband.

Bhatti & Church (2004) concludeerden dat de gemiddelde tuinier ouder is dan 55. In tabel 5.5 zijn de leeftijden van de respondenten opgenomen. Ook in dit onderzoek ligt de gemiddelde leeftijd rond de 55 jaar. 77,4% van de respondenten is tussen de 41 en 65 jaar.

Tabel 5.5 Leeftijd van de respondenten (in %, n=212)

LEEFTIJD			Totaal
Jongeren	Middelbaren	Ouderen	
9,4	77,4	13,2	100,0

De verklaring voor de relatief hoge gemiddelde leeftijd is dat jong volwassen vaak minder tijd hebben omdat zij moeten werken en (eventueel) voor de (jonge) kinderen moeten zorgen. Ook is een bewerkelijke tuin niet handig als er (jonge) kinderen zijn. Een speelgazon en een schommel zijn meestal voldoende. Bij oudere volwassen zijn vaak de kinderen uit huis en komt er zodoende meer tijd vrij voor tuinieren. Zo zegt een respondent: "Gek hè, ik ben bijna vijftig, dat ik nu pas zo'n passie heb ontdekt. Ik ben er echt altijd mee bezig. Ik wil ook steeds meer weten en overal aan meedoen" (G&B 12-1997). En een andere respondent: "eigenlijk zijn we na mijn pensionering een nieuw leven begonnen met deze tuin" (G&B 3-2002).

In tabel 5.6 zijn het aantal jaren dat men in de huidige woning woont en het aantal jaren dat men 'tuiniert' in één tabel gezet. De hoogste percentages in de kolommen zijn daar waar het aantal jaren wonen overeenkomt met het aantal jaren tuinieren.

Tabel 5.6 Wonen & tuinieren (in %, n=152)

% van totaal	WONEN			Totaal	
	0-10 jaar	11-20 jaar	21 jaar of meer		
TUINIERN	0-10 jaar	18,4	7,9	2,6	28,9
	11-20 jaar	2,6	28,9	5,3	36,8
	21 jaar of meer	,0	5,3	28,9	34,2
Totaal	21,1	42,1	36,8	100,0	

15,8% van de respondenten woont langer in de huidige woning dan dat men tuiniert. Eén jaar verschil kan natuurlijk betekenen dat de categorieën niet meer overeenkomen, want respondenten maken vaak eerst het huis af en beginnen daarna aan de tuin/tuinieren. Ook kan het de langere bewoning betekenen dat men gewacht heeft tuinieren omdat de kinderen (te) jong waren of dat de tijd ontbrak. 7,9% van de respondenten tuiniert langer dan dat ze in de huidige woning wonen.

Bij de keuze voor een huis kan de tuin bepalend zijn. Een respondent geeft aan dat ze "op een gegeven moment op zoek zijn gegaan naar een huis met een tuin, heel bewust" (G&B 1-2001).

Er is een significant verband tussen het aantal jaren dat men in de huidige woning woont en het aantal jaren dat men tuiniert. De uitkomst van Cramer's V bij deze toets is 0,659. Dit is een sterk verband.

Liefhebbers van tuinen en tuinieren willen dat graag delen met andere liefhebbers en belangstellenden. Leden van Groei&Bloei (de respondenten) kunnen hun tuin open stellen voor publiek. Tabel 5.7 laat zien van 41 van 68 respondenten de tuin open stelt voor publiek. De respondenten zijn vrij om het aantal dagen van openstelling te bepalen.

Tabel 5.7 Open tuin (in %, n=272)

% of Totaal	OPEN TUIN		Totaal
	ja	nee	
	60,3	39,7	100,0

Uit de data blijkt dat in 1993-1997 het niet van als vanzelfsprekend werd beschouwd dat open tuinen werden gehouden. "Toen ik ging tuinieren, lag het helemaal niet voor de hand dat de tuin ooit zou worden opgesteld. Dat was hier - anders dan in Engeland - nog niet in zwang (G&B 5-1993).

Sinds 1998 zijn er meer respondenten die de tuin open stellen voor publiek. Bijna alle tuineigenaars ervaren dit als positief. Eén respondent heeft ervoor gekozen de tuin niet weer open te stellen vanwege een negatieve ervaring. "Ze had terracotta-slakjes die ze in Florence had kocht en die na een bezoek van een "tuinclub" verdwenen waren, zoals ze met spijt vertelt en waarmee ze de reden aangeeft, waarom ze haar tuin niet meer openstelt" (G&B 12-1993).

De reden voor het open stellen van de tuin is voor veel tuineigenaren dezelfde. "Het delen van de vreugde van een tuin geeft aan het tuinieren een extra dimensie" (G&B 6-1998) en

“de reacties van bezoekers geven echte opkikker en zijn een stimulans om elk jaar de tuin weer open te stellen” (G&B 7-2005). Het openstellen van de tuin voor publiek levert een hoop extra werk op. Men wil graag dat de tuin er piekfijn uitziet en dat betekend vele uren extra werk.

Er kan worden aangenomen dat respondenten die veel tijd aan de tuin besteden, de tuin open stellen voor publiek (63,4%; n=164). 17,1% doet dit niet. Respondenten die weinig of iets meer tijd aan de tuin besteden houden vaker de tuindeuren gesloten (12,2%). Ruim 7% van de respondenten die weinig of iets meer tijd aan de tuin besteden stellen wel hun tuin open voor publiek. Er is een significant verband tussen het open stellen van de tuin en de tijd besteedt in de tuin. De uitkomst van Cramer's V is 0,366. Dit is een redelijk verband.

Open tuinen zijn ook een bron van informatie. Vele respondenten hebben meerdere 'bronnen' van inspiratie. De belangrijkste bronnen van inspiratie voor de eigen tuin zijn tuinboeken en/of tuintijdschriften. Op de tweede plaats staan tuinreizen. Andere tuinen en eigen ideeën worden als derde en vierde genoemd voor inspiratie voor het inrichten van de tuin.

Maar één respondent heeft internet en tv genoemd als bron van inspiratie. Opvallend, want er is veel informatie over de tuin en over tuinieren op het internet en op tv (zie hoofdstuk 4).

De tuin is door 70% (n=272) van de respondenten zelf aangelegd. 20% van de tuinen is aangelegd door een architect of hovenier en in 10% is de tuin met hulp van een architect/hovenier aangelegd. Vaak betekent het dat de architect/hovenier het ontwerp heeft gemaakt en de respondent de tuin zelf heeft aangelegd.

80% (n=164) van de respondenten geeft aan veel tijd te besteden aan de tuin en/of tuinieren. Wat veel is, hangt af van de respondent. Zo is er een respondent die aangeeft dat hij veertig uur voor zijn baas aan het werk is en veertig uur met zijn planten en de tuin bezig is. De overige veertig uur is vrije tijd. Het moet leuk blijven... (G&B 6-1995).

15% procent geeft aan weinig tijd aan de tuin te besteden. Een respondent geeft aan waarom ze (zeer) weinig tijd besteden aan de tuin: “we hebben echt geen hekel aan tuinieren, maar we kunnen door ons drukke werk weinig tijd aan het onderhoud besteden. We willen geen slaaf zijn van onze tuin, maar vooral kunnen genieten!” (G&B 2-1997).

De vele uren die in de tuin worden besteed worden niet als 'werk' gezien. “Een echte liefhebberij is geen werk en daar word je nauwelijks moe van”(1-1993) en “we genieten meer van de tuin wanneer we er in werken” (G&B 7-2005).

Een tuin kan veel geld kosten. Slechts 7 respondenten geven aan dat hun tuin veel geld kost. Ook geven slechts 7 respondenten aan dat hun tuin juist weinig kost. Vier van de zeven respondenten die veel geld hebben uitgegeven aan de tuin hebben de tuin aan laten leggen door een architect/hovenier. Slechts één van de respondenten die weinig uitgeeft aan de tuin, heeft de tuin aangelegd met hulp van de architect.

Eén respondent geeft aan dat ze liever honderd euro aan de tuin uitgeeft dan aan het huishouden of aan kleding (G&B 10-2005).

13,8% (n=232) van de tuinen onderhouden door een man. 27,6% van de vrouwen is alleen verantwoordelijk voor de tuin. 50% tuiniert samen (man + vrouw en man + man). De

rolverdeling binnen de tuin vertoont overeenkomsten. Mannen zijn voor het 'grotere' en 'zwaardere' werk zoals snoeien en grasmaaien. Vrouwen houden zich voornamelijk bezig met de planten in de borders, het bedenken van combinaties en het verzamelen van nieuwe bloemen en planten. Eén respondent drukt zich over de rolverdeling nogal opvallend uit: "Gelukkig doet T. (= haar man) het 'domme' werk als maaien en paden krabben enzo. Heb ik tijd om me met leuke karweitjes bezig te houden. T. mag van mij niet buiten de paden komen, daar heeft hij vrede mee", lacht ze" (G&B 10-1999).

Concluderend over de kenmerken van de tuin kan worden gezegd dat tuinieren een activiteit is die voornamelijk door oudere volwassenen wordt gedaan en dat tuiniers meestal samen verantwoordelijk voor de tuin zijn. Grote tuinen komen niet alleen voor op het platteland, maar ook in het (weinig) stedelijk gebied.

Ook kan worden verwacht dat men even lang tuiniert als dat men in de huidige woning woont.

5.5 De betekenis van de tuin

Alle negen betekenissen die zijn toegekend aan de tuin worden hieronder één voor één beschreven. Alle percentages in de tabellen zijn procenten in het kenmerk. De verschillende kenmerken zijn daarbij op 100% gezet.

Niet van alle 272 respondenten is elk kenmerk bekend. Tabel 5.8 geeft per kenmerk weer van hoeveel respondenten een bepaald kenmerk bekend is. Dit is zowel een absoluut aantal (N) als een percentage van de totale groep van 272 respondenten.

Tabel 5.8 Betekenis x kenmerk (absoluut en in %)

Cases	Validiteit	
	N	%
Betekenis x locatie	252	92,6
Betekenis x grootte	192	70,6
Betekenis x wonen	184	67,6
Betekenis x leeftijd	212	77,9
Betekenis x tuinieren	216	79,4
Betekenis x aangelegd	272	100,0
Betekenis x rolverdeling	232	85,3
Betekenis x tijd	164	60,3
Betekenis x open tuin	272	100,0

5.5.1 Liefhebberij

25% (n=68) van alle toegekende betekenissen is liefhebberij. Een korte, maar alles dekkende omschrijving van liefhebberij is 'de tuin als hobby' en 'de tuin als deel van je leven'. Waarschijnlijk is de tuin voor alle respondenten een hobby, maar bij 25% is deze betekenis overheersend. Hieronder volgen de kenmerken van de tuin bij liefhebberij.

20% van de 21-40 jarigen ziet de tuin als liefhebberij. Naarmate de tuinier ouder wordt, wordt de tuin meer als liefhebberij beschouwd. Bij 41-65 jarigen is de tuin voor 25% een liefhebberij en bij personen ouder dan 65 is dat zelfs 28,6%.

Voor 25% van de eigenaren van kleine tuinen is de tuin een hobby. Zeer grote tuinen hebben voor 24,2% eigenaren die de tuin als liefhebberij beschouwen.

23,6% van de tuinen in landelijk gebied is van liefhebbers. Dit geldt ook voor 26,4% van de tuinen in matig stedelijk gebied. 29,6% van de tuinen in sterk stedelijk gebied wordt gezien als hobby. Tussen de verschillende stedelijke gebieden is weinig verschil. Een stadsmens kan dus evenveel de tuin als liefhebberij beschouwen als iemand van het platteland.

26,8% van de tuineigenaren die de tuin open stellen voor publiek zijn liefhebbers. Voor 22,2% van de tuineigenaren die niet de tuin openstellen is de tuin een liefhebberij.

Van de tuineigenaren die veel tijd aan de tuin besteden is 31,8% een liefhebber. Bij personen die midden tijd besteden aan werken in de tuin is 12,5% een liefhebber en bij personen die weinig tijd besteden aan tuinieren is het slechts voor 4,2% een hobby.

Hoe langer men tuiniert, hoe meer tuineigenaren die tuin als liefhebberij zien. Bij personen die 0-10 jaar tuinieren, is de tuin voor 17,5% een liefhebberij, bij personen die 11-20 tuinieren, is dit 22,5% en mensen die langer dan 21 jaar tuinieren is het zelfs 32,1%.

Voor 26,6% van de tuineigenaren die zelf de tuin hebben ontworpen en aangelegd is de tuin een hobby. Mensen die ervoor hebben gekozen om de tuin te laten ontwerpen en aan te laten leggen door een architect is voor 21,2% een liefhebber. De tuineigenaren die de tuin deels zelf hebben aangelegd, dus met hulp van een architect, beschouwen voor 21,9% de tuin als liefhebberij.

Als de vrouw de 'baas' is in de tuin, is de kans 25% dat ze een liefhebster is. Bij mannen is dat 15,6%. Als man en vrouw het samen doen is het voor 29,3% een liefhebberij. Voor 45% van de tuineigenaren die de rolverdeling anders hebben verdeeld is de tuin een hobby.

Kortom, tuineigenaren die de tuin het meest als liefhebberij zien zijn 65 jaar of ouder, wonen niet op een specifieke plek, hebben een tuin die zeer groot of juist klein is en besteden veel tijd aan de tuin. De tuin wordt naar mate men ouder wordt meer een liefhebberij, dit geldt ook voor het aantal jaren dat men tuiniert.

5.5.2 Leerproces

Voor 18,8% (n=51) van alle respondenten is de tuin een plek om te leren. Het tuinieren is in dit geval groeien, 'gewoon doen', ondervinden en ontdekken. Net als bij liefhebberij zal de tuin voor iedere respondent een leerproces zijn, maar bij die 18,8% is dat meer van toepassing dan bij de overige 81,2%.

Hoe ouder de tuinier, hoe minder de tuin een leerproces is. Bij de respondenten van 21-40 jaar is de tuin voor 20% een leerproces. Bij de 41-65 jarigen geldt dit nog voor 17,1% en voor de 65+ is dit nog 10,7%.

De tuin als leerproces is meer van toepassing op eigenaren van kleine tuinen dan op eigenaren van grote en zeer grote tuinen. Door 21,4% van de tuineigenaren wordt een kleine tuin beschouwd als leerproces en bij zeer grote tuinen is het 18,2%.

In matig stedelijk gebied betekent de tuin voor 14,8% van de eigenaren een leerproces. In sterk stedelijk gebied wordt de tuin het meest als leerproces beschouwd. Ruim 1/5 van de respondenten in stedelijk gebied ziet de tuin als leerproces. In niet stedelijk gebied is de tuin voor 18,1% een leerproces.

Open tuinen zijn een goede manier om kennis en inspiratie op te doen. 22,2% van alle respondenten die de tuin niet openstellen voor publiek ziet de tuin als leerproces. Dit is opvallend omdat het open stellen van tuinen vaak wordt gezien als bron van inspiratie. Van de respondenten die de tuin wel openstellen voor publiek is voor 16,5% de tuin een leerproces.

Respondenten die weinig tijd doorbrengen in de tuin leren en ontdekken ook. 12,5% beschouwt de tuin als leerproces. Tuineigenaren die meer tijd besteden aan tuinieren, zien in 25% de tuin als leerproces. Mensen die veel tijd besteden aan en in de tuin, vinden het minder een leerproces(15,9%).

De tuin als leerproces geldt voor alle tuiniers. Of ze nu lang of kort tuinieren, altijd valt er wat te leren. Bij tuiniers die 0-10 jaar tuinieren is het voor 22,5% een leerproces. Bij mensen die langer tuinieren (11-20 jaar) is de tuin 16,3% een plek om te leren. Voor mensen die langer dan 21 jaar tuinieren is voor een kwart de tuin nog steeds een leerproces. Hieruit kan geconcludeerd worden dat men in de tuin nooit is uitgeleerd en dat er altijd nieuwe dingen zijn die kunnen worden ontdekt.

Een prima manier om de tuin beter te leren kennen is door de tuin zelf aan te leggen. 19,7% van de respondenten die de tuin zelf heeft aangelegd zien de tuin dan ook als leerproces. Bij respondenten die tuin hebben laten aanleggen door een architect of hovenier is het een leerproces voor 1 op de 13. Bij tuiniers die ervoor hebben gekozen de tuin met behulp van architect/hovenier aan te leggen is het leerproces opvallend hoog. 31,3% heeft dit als een leerproces gezien.

Bij vrouwen die het werk in de tuin alleen doen, is de tuin voor 21,9% een leerproces. Bij mannen is dit maar 9,4%. Daar waar men samen verantwoordelijk is voor de tuin, is in ruim 1 op de vijf gevallen de tuin een leerproces. Bij respondenten die de rollen anders hebben verdeeld is de tuin bij ruim 1 op de 6 een leerproces.

Kortom, tuineigenaren die de tuin voornamelijk als leerproces zien, zijn mensen die de tuin samen met een hovenier/architect hebben aangelegd. Het zijn mensen in de leeftijd van 21-40 jaar, die een kleine tuin bezitten en wonen in sterk stedelijk gebied. Opvallend is dat de tuin altijd een plek blijft waar iets te ontdekken valt en waar je het beste leert door trial en error.

5.5.3 Maken/creëren

Ontwerpen, plannen en keuzes maken, allemaal valt het onder maken/creëren. Voor 16,2% (n=44) van de tuineigenaren is de tuin voornamelijk een plek die je zelf kunt maken, creëren en/of ontwerpen.

20% van de respondenten in de leeftijd 21-40 jaar zien de tuin als een plek die gemaakt kan worden. Bij respondenten tussen de 41-65 jaar is dit 17,1% en voor 65+ is dit nog maar 10,7%. Naarmate men ouder wordt, verschuift blijkbaar de wens om een tuin in te vullen naar eigen idee.

In kleine (25%) en grote tuinen (25%) wordt de tuin vaker gezien als iets dat gemaakt kan worden dan in zeer grote tuinen (11,4). Dit is logisch, zoals verwacht moet men in een kleine tuin creatiever met de ruimte omgedaan dan in zeer grote tuin.

15,3% van de respondenten die in landelijk gebied wonen zien de tuin als plek die ontworpen kan worden. In matig stedelijk gebied is dit 14,8%. In sterk stedelijk gebied is de tuin voor 16,7% van de tuineigenaren een plek om te maken.

Open tuinen zijn een goede mogelijkheid om anderen te laten zien wat je als tuinier hebt gecreëerd. Opvallend is dan ook dat 21,3% van de respondenten die de tuin als maakbaar ziet, de tuin gesloten houden voor publiek. 12,8% stelt de tuin wel open voor publiek.

Tuinen die een spiegel van de tuinier zijn omdat ze zelf zijn ontworpen en gecreëerd zijn, zouden veel tijd moeten kosten. Maar slechts 12,9% van de tuiniers die veel tijd aan de tuin besteed zien de tuin als iets wat je kunt maken/creëren. Respondenten die minder tijd besteden aan de tuin zien 1/8 de tuin als maakbaar. Opvallend is ook dat bij respondenten die weinig tijd aan de tuin besteden, bijna 1 op de drie de tuin een plek vindt die gemaakt kan worden.

22,5% van de respondenten die 0-10 jaar tuinieren zien de tuin als een plek om te maken/creëren. Bij respondenten die 11-20 jaar tuinieren is dit nog 12,5%. Bij respondenten die langer dan 21 jaar tuinieren ligt het percentage nog lager. Voor slechts 8,9% is de tuin een plek die ontworpen moet worden. Deze uitkomst is gelijk aan die van de leeftijd. Hoe langer men tuiniert en hoe ouder men wordt, hoe minder belangrijk het maken van de tuin wordt en het genieten van de tuin belangrijker wordt.

17,3% van de tuineigenaren die tuin hebben laten aanleggen door een architect of hovenier zien de tuin als maakbare plek. 21,8% van de respondenten die de tuin met hulp van een hovenier/architect hebben aangelegd denkt er ook zo over. Opvallend is het lage percentage (13,8%) van de tuiniers die zelf de tuin hebben aangelegd. Het zelf ontwerpen en aanleggen van de tuin is immers dé manier om je eigen plek te creëren en om je creativiteit te gebruiken.

Echtparen die samen tuinieren zien in ruim 1 op de zes gevallen de tuin als plek die gemaakt kan worden. Bij vrouwen en mannen die alleen de tuin onderhouden is dat ongeveer gelijk. Bij respondenten die de rollen anders verdeeld hebben betekent de tuin in 5% een maakbare plek.

Kortom, de leeftijd en het aantal jaren dat men tuiniert zijn van invloed op de belangrijkheid van maakbaarheid. Met de jaren neemt die belangrijkheid af. Het zelf aanleggen van de tuin wordt niet beschouwd als de ideale manier van je eigen tuin creëren.

5.5.4 Natuur

De vierde meest toegekende, dat is ruim één op de negen betekenissen (n=30), is natuur. Tuiniers die bewust zijn van de natuur in de tuin, geven aan hier blij mee te zijn. Ook de beesten die de natuur 'levert' hebben een belangrijk aandeel in de betekenis.

Bij de 21-40 jarigen is de natuur in de tuin niet echt belangrijk. Vijf procent geeft aan dat de natuur voor hen van betekenis is. Oudere respondenten, de 41-65 jarigen daarentegen waarderen de natuur in de tuin meer. 9,8% geeft de tuin een natuurlijke betekenis. Bij de 65+ is dit percentage nog hoger: 14,3%.

Voor 10,7% van de respondenten die een kleine tuin bezitten betekent de tuin 'natuur'. Tuineigenaren in het bezit van een tuin vinden de tuin als natuur belangrijker (12,5%).

Tuineigenaren met een grote of zeer grote tuin hechten weer minder waarde aan het natuuraspect, namelijk maar 12,1%.

Een verklaring hiervoor kan zijn dat 'natuur' in (zeer) grote tuinen meer vanzelfsprekend is dan in grote tuinen. In zeer grote tuinen is immers genoeg ruimte voor het natuurlijke aspect.

Tuiniers met een tuin in sterk stedelijk gebied kennen in 6,9% van de gevallen natuur als betekenis toe. Voor tuiniers in matig stedelijk gebied is dit 10,2%. In niet stedelijk gebied is het percentage dat natuur toekent als betekenis het hoogst: 18,1%. Respondenten in stedelijke gebieden vinden hun tuin minder 'natuur' dan respondenten in landelijke gebieden.

9,8% van de respondenten die de tuin openstellen geven aan dat hun tuin 'natuur' betekent. 13% van de tuiniers die niet de tuin opstellen kennen dezelfde betekenis aan hun tuin toe.

Veel tijd wordt niet besteed aan de tuin als de betekenis natuur is toegekend. 9,1% van de tuiniers brengt veel tijd door in de tuin, 37,5% besteedt minder tijd aan de tuin en 16,7% besteedt weinig tijd aan de tuin. Dit zou kunnen betekenen dat tuiniers die de tuin als natuur zien, minder belang hechten aan de netheid en maakbaarheid van de tuin.

In tegenstelling tot leeftijd, neemt de betekenis natuur af naarmate men langer tuiniert. Voor respondenten die 0-10 jaar tuinieren betekent de tuin voor 1 op de zeven 'natuur'. Bij respondenten die 11-20 jaar tuinieren is dit 1 op de elf. Tuiniers die langer dan 21 jaar tuinieren kennen in 1 op de negen gevallen de tuin 'natuur' als betekenis toe.

Het grootste gedeelte van de tuiniers die natuur als betekenis hebben toegekend laat de tuin aanleggen door een architect of hovenier. 17,3% kiest hiervoor. 3,1% van de respondenten die natuur toekent aan de tuin legt de tuin aan met hulp van een architect of hovenier. 10,6% doet het allemaal zelf. Een verklaring voor het hoge percentage tuinen dat wordt aangelegd door een architect/hovenier, kan zijn dat 'echte natuur' (oorspronkelijke, natuurlijke begroeiing) moeilijk is om te creëren/terug te krijgen en dat daarvoor professionele hulp nodig is.

Mannen kennen vaker de tuin een natuurlijke betekenis toe dan vrouwen (15,6% tegen 12,5%). Echtparen die samen tuinieren zijn voor 11,2% bewust van de natuur in de tuin.

Kortom, tuineigenaren die in landelijk gebied wonen zijn meer bewust van de natuur in de tuin dan tuineigenaren in stedelijke gebieden. Oudere respondenten hechten meer waarde aan de tuin als plek voor natuur. Een hogere waardering voor de natuur geldt niet als gekeken wordt naar het aantal jaren dat men tuiniert. Nieuwe tuiniers zijn meer bewust van de natuur dan tuiniers die langer tuinieren.

5.5.5 Sociaal

De betekenis sociaal is nummer vijf. Bijna elf procent (n=29) van de respondenten ziet de tuin als een sociale plek. Het belangrijkste onderdeel dat sociaal vormt, is het delen van ervaringen.

In de leeftijdscategorie 21-40 jaar ziet geen van de respondenten de tuin als iets sociaals. Bij de 41-65 jarigen is de tuin voor 12,2% een plek waar gepassioneerd over verteld kan

worden. Bij 65+ is dit zelf 17,9%. Leeftijd is dus een belangrijk aspect van de betekenis sociaal.

Er is een duidelijk verschil zichtbaar tussen de grootte van de tuin en het aantal keer dat het de betekenis 'sociaal' is toegekend. Respondenten met een kleine tuin kennen in 3,8% sociaal toe, tuiniers met een grote tuin vinden de betekenis sociaal in 12,5% van de gevallen onderdeel van de tuin. Voor respondenten met een zeer grote tuin is dit 13,6%.

Respondenten in matig stedelijk gebied (13%) delen vaker ervaring over de tuin dan respondenten in sterk stedelijk gebied (6,9%). Een verklaring hiervoor kan zijn dat in meer landelijke gebieden meer contact is tussen bijvoorbeeld burens en dat tuingroepen actiever zijn.

Nog een duidelijk kenmerk van respondenten die de tuin een sociale betekenis toekennen: het openstellen van de tuin voor publiek. 15,9% van de respondenten die de tuin openstellen beschouwt de tuin als sociaal. Bij respondenten die niet de tuin openstellen is dit slechts 2,8%.

Van de respondenten die de tuin als sociaal zien, besteedt 15,9% veel tijd in de tuin. Er zijn geen respondenten die de tuin als sociaal zien en er minder of weinig tijd aan besteden.

Het aantal jaren dat men tuiniert laat iets soortgelijks zien als bij leeftijd, naarmate men langer tuiniert, wordt het voor meer respondenten een sociaal gebeuren. Opvallend is dan dat respondenten die 21 jaar of meer tuinieren, minder vaak sociaal als betekenis toekennen dan respondenten die 11-20 jaar tuinieren. Bij 21 jaar of meer is het 10,7% en bij 11-20 jaar is het 17,5%. Respondenten die nog niet zo lang tuinieren kennen in 7,5% de tuin een sociaal aspect toe.

13,3% van de respondenten die de tuin zelf hebben aangelegd geven de tuin een sociale betekenis. Tuinen die deels zelf, deels door een architect/hovenier zijn aangelegd doen dat in 3,1% van de gevallen. Als een architect/hovenier de tuin heeft aangelegd, is de tuin voor 5,8% een sociaal gebeuren.

7,8% van alle vrouwelijke tuiniers geeft de tuin een sociale betekenis. Bij mannen is dit 15,6%. Bij echtparen die samen tuinieren geldt dit voor bijna 13%. Opvallend is dat het voor mannen vaker een sociaal gebeuren is dan voor vrouwen. En dat het percentage respondenten die samen tuinieren de tuin minder als een sociaal gebeuren beschouwen dan respondenten die er alleen voor staan.

Kortom, de twee belangrijkste kenmerken van tuiniers die een sociale betekenis aan de tuin toekennen zijn de leeftijd en het openstellen van de tuin voor publiek. De leeftijd van respondenten is belangrijk omdat naarmate de tuinier ouder wordt, wordt de tuin meer als sociaal gezien. Tuiniers die de betekenis sociaal toekennen aan de tuin stellen voor het grootste gedeelte de tuin open voor publiek.

5.5.6 (Be)heersen

Het 'de baas zijn over' is voor 6,6% (n=18) de belangrijkste betekenis die aan de tuin wordt toegekend. (Be)heersen gaat over het onderwerpen van de tuin en structuur aanbrengen in de tuin.

Geen van de tuiniers ouder dan 65 ziet de tuin als een plek die beheerst moet worden. Tien procent van de respondenten in de leeftijd van 21-40 jaar ziet de tuin als een plek die beheerst moet worden. De tuiniers in de middelste groep, de 41-65 jarigen, zitten er tussenin met 6,1%. Hier is, net als bij maken/creëren en leerproces een afname zichtbaar bij een toename van leeftijd.

Eigenaren van kleine tuinen geven aan dat zij de tuin niet een plek vinden die onderworpen moet worden. Dat is opvallend omdat hier heel bewust met de ruimte om moet worden gegaan. Bij respondenten met grotere tuinen komt het vaker voor. Eigenaren van kleine tuinen vinden in 3,6% de tuin een plek die onderworpen moet worden. Bij eigenaren van grote tuinen is dat 3,1% en bij eigenaren met zeer grote tuinen 8,3%.

Tuiniers met een tuin in niet of matig stedelijk gebied zien de tuin voor bijna 7% als een plek die moet worden beheerst. In sterk stedelijk gebied zijn het juist minder (5,6%).

Het aantal respondenten dat (be)heersen toegekend heeft gekregen en de tuin openstelt voor publiek is gelijk aan het aantal dat de tuin niet openstelt voor publiek. Beide liggen rond de 6,5%.

20,8% van de tuiniers die beheersen als belangrijk onderdeel zien besteden weinig tijd aan de tuin. 12,5% besteedt meer tijd aan de tuin en slechts 3,8% van de respondenten die de tuin zien als een plek die beheerst moet worden, besteden veel tijd aan de tuin. Dit kan als opvallend worden opgemerkt omdat het beheersen en onderwerpen van een tuin veel tijd kan kosten als alles erg precies moet. Ook kan andersom worden gedacht. Respondenten die de tuin perfect beheersen, zullen waarschijnlijk weinig tijd in de tuin besteden omdat alles 'onder controle' is.

Tuiniers die 0-10 jaar tuinieren zien in 5% van de gevallen de tuin als een plek die onderworpen moet worden. Bij respondenten die 11-20 jaar tuinieren is dat 10%. Tuiniers die nog langer tuinieren geven aan dat in 1,8% de tuin als een beheersplek wordt gezien. Deze percentages zijn deels in strijd met de percentages bij leeftijd. Daar valt op dat het beheerselement afneemt, terwijl hier een duidelijke piek zichtbaar is bij de middelste groep.

Het aanleggen van een tuin is een belangrijk aspect van het beheersen van de plek. Architecten of hoveniers hebben bij 11,5% van de respondenten die beheersen van de tuin belangrijk vinden, de tuin aangelegd. 3,1% van de respondenten hebben de tuin samen met een hovenier/architect aangelegd en 5,9% heeft het helemaal zelf gedaan.

Mannen kennen twee keer zo vaak de betekenis 'beheersen' toe dan vrouwen. Daar waar mannen en vrouwen samen tuinieren, kent maar 1,7% beheersen als betekenis toe.

De tijd die besteed wordt aan tuinieren en de leeftijd van de tuinier geven de belangrijkste aspecten van de tuin als plek die beheerst moet worden. Opvallend is dat respondenten met kleine tuinen niet aangeven dat beheersen bij hen belangrijk is en dat het voornamelijk mannen zijn die beheersen als belangrijk beschouwen.

5.5.7 Input

Input gaat over het feit dat in een tuin geïnvesteerd moet worden. Investeren in de tuin kan op twee manieren: met geld en met tijd. De tijd die geïnvesteerd wordt, wordt omgezet in

werk. Alle respondenten werken in de tuin, maar slechts een klein deel beschouwt dit echt als 'werk', als input.

Omdat maar 5.9% (n=16) van de respondenten input heeft toegekend gekregen, zijn de percentages binnen de kenmerken van de tuinier en de tuin (erg) laag. Als er weinig of niets over gezegd kan worden, wordt het kenmerk niet opgenomen in de analyse.

10% van de 21-40 jarigen ziet de tuin als een plek waarin geïnvesteerd wordt. Bij 41-65 jarigen is dit 4,3%. 7,1% van de 65+ zien de tuin als investering. Een verklaring hiervoor kan zijn dat ouderen het werken in de tuin als zwaarder ervaren dan de tuiniers die jonger zijn. Het relatief hoge percentage bij de 21-40 jarigen kan worden verklaard als gekeken wordt naar de hoeveelheid tijd die zij tot hun beschikking hebben. Naast een baan en kinderen moet er dan ook nog in de tuin gewerkt worden en dan kan worden ervaren als 'werk'.

Respondenten met grotere tuinen zien de tuin vaker als plek waarin geïnvesteerd wordt dan respondenten met een kleine tuin. Toch ziet slechts 7,6% van de respondenten met een zeer grote tuin, de tuin als input.

Bij het openstellen van de tuin kan al de tijd en het geld dat geïnvesteerd wordt in de tuin worden getoond. 6,7% van de tuiniers die de tuin als plek voor input zien stelt de tuin open voor publiek. 4,6% doet het niet.

Als de tuin als input wordt beschouwd is te verwachten dat veel tijd wordt besteedt in de tuin. Maar slechts 6,8% van de respondenten die veel tijd besteden aan de tuin beschouwd de tuin als plek van input. 12,5% van de respondenten die de tuin als investering zien besteden weinig tijd in de tuin.

7,5% van de respondenten die 0-10 jaar tuinieren, beschouwen de tuin als input. Bij respondenten die langer tuinieren (11-20 jaar) is dit nog 5% en bij respondenten die 21 jaar of langer tuinieren is het percentage 'input' gedaald tot 3,6%.

De input waar het bij het aanleggen van de tuin voornamelijk gaat is geld. Een tuin aangelegd door een architect/hovenier kost meer dan een tuin die door de tuineigenaar zelf word aangelegd. 11,5% van de tuineigenaren die de tuin als investering ziet heeft de tuin laten aanleggen door een architect/hovenier. 3,1% heeft de tuin samen met een architect/hovenier aangelegd en 4,8% heeft de tuin zelf aangelegd.

Tuineigenaren die de tuin als input zien, zijn of relatief jong of zijn juist wat ouder. Voor beide leeftijdscategorieën zijn er verschillende verklaringen waarom dat zo kan zijn. De tuin als investering is ook zichtbaar als gekeken wordt naar wie de tuin heeft aangelegd. De grootte en locatie van de tuin maken geen deel uit van de betekenis input.

5.5.8 Individueel

Privacy in de tuin is vaak heel belangrijk. Ruim vier procent (4.4%, n=12) van de respondenten heeft de betekenis individueel toegekend gekregen en ziet de tuin als iets persoonlijks.

Net als bij input zijn de percentages binnen de kenmerken van de tuinier en de tuin (erg) laag. Als er weinig of niets over gezegd kan worden, wordt het kenmerk niet opgenomen in de analyse.

10% van de 21-40 jarigen ziet de tuin als een private plek. Dat geldt voor bijna 5% van de 40-65 jarigen en voor 7,1% van de 65+. Deze trend kan worden verklaard met behulp van het sociale aspect van de tuin. Naarmate men ouder wordt, neemt de sociale betekenis toe. Dat houdt automatisch in dat de tuin minder individualistisch wordt.

Eigenaren van kleine tuinen hebben vaker 'individueel' toegekend gekregen dan respondenten met grotere tuinen. 7,1% van de eigenaren met een kleine tuin zien de tuin als private plek, terwijl dit voor zeer grote tuinen 3% is.

Respondenten die tuin als private plek beschouwen stellen in 3,7% de tuin open voor anderen. 5,6% doet dit niet. Het openstellen van de tuin kan worden beschouwd als een verlies van privacy.

Bij het aantal jaren dat men tuiniert is een lichte stijging zichtbaar als het gaat om de tuin als private plek. 3,8% van de tuiniërs die 0-10 jaar tuinieren geven aan dat de tuin een private plek, dit tegenover 5,4% van de tuiniërs die langer dan 21 jaar tuinieren.

Mannen die het werk in de tuin doen beschouwen driemaal (9,4%) zo vaak de tuin als private plek dan vrouwen die het werk in de tuin doen (3,1%). Tuineigenaren die samen tuinieren beschouwen in 1.7% de tuin als een private plek.

Concluderend kan over de tuin als private plek worden gezegd dat het vaker geldt voor jongere tuiniërs en dat het voornamelijk voorkomt bij tuineigenaren met kleine tuinen. De tuin wordt naarmate men langer tuiniert meer als een private plek beschouwd. De locatie van de tuin, de tijd besteedt aan de tuin en door wie de tuin is aangelegd kenmerken de tuin als private plek niet.

5.5.9 Onderdeel

Als laatste betekenis is er nog de tuin als onderdeel van het huis. Slechts 1.5% (n=4) van de respondenten heeft de tuin aangegeven als deel van het huis.

Hierbij geldt hetzelfde als bij input en individueel: de percentages binnen de kenmerken van de tuiniër en de tuin zijn erg laag. Als er weinig of niets over gezegd kan worden, wordt het kenmerk niet opgenomen in de analyse

De leeftijd van de tuiniër zegt niets over de tuin als deel van het huis. Bij de grootte van de tuin is er 1 respondent met een zeer grote tuin die de tuin als onderdeel van het huis beschouwt. Alleen in landelijk (1,4%) en sterk stedelijk gebied (2,8%) wordt de tuin door tuiniërs als deel van het huis beschouwd. Tuiniërs die tussen de 11-20 jaar tuinieren beschouwen in 2,5% de tuin als deel van het huis. Tot slot beschouwt bijna vier procent van respondenten die tuin hebben laten aanleggen door een architect of hovenier, de tuin als deel van het huis.

5.6 De betekenis van de tuin in de jaren

In tabel 5.13 zijn alle betekenissen en het jaar van uitgave van de desbetreffende Groei&Bloei's opgenomen.

Daarin valt op dat maken/creëren minder belangrijker wordt, dat de tuin steeds meer een sociaal gebeuren wordt, dat het bewust zijn van de natuur afneemt, maar toch een hoogtepunt kende in 1996-2000, dat het beheersen van de tuin veel belangrijker wordt en dat de tuin individueler wordt.

Tabel 5.9 Betekenissen van de tuin in de jaren (in %, n=272)

		JAARGANG			TOTAAL
		90-95 (n=64)	96-00 (n=108)	01-05 (n=100)	
BETEKENIS	(be)heersen	4,7	5,6	9,0	6,6
	individueel	3,1	2,8	7,0	4,4
	input	7,8	4,6	6,0	5,9
	leerproces	25,0	14,8	19,0	18,8
	liefhebberij	20,3	31,5	21,0	25,0
	maken/creëren	20,3	13,9	16,0	16,2
	natuur	10,9	16,7	5,0	11,0
	onderdeel	1,6	1,9	1,0	1,5
	sociaal	6,3	8,3	16,0	10,7
Totaal		100,0	100,0	100,0	100,0

De input in de tuin blijft ongeveer gelijk, dat geldt ook voor het leerproces. Tot slot neemt de tuin als liefhebberij toe, waarbij een hoogtepunt zichtbaar is in de jaren '96-'00.

In het volgende hoofdstuk staat de conclusie van dit onderzoek.

6 Conclusie

6.1 Inleiding

In het laatste hoofdstuk van dit onderzoek zal antwoord gegeven worden op de onderzoeksvraag: Wat is de betekenis van de tuin bij een huis?

Ook zullen een aantal conclusies van andere onderzoeken worden vergeleken met de resultaten van dit onderzoek. Tot slot zijn er aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

6.2 De betekenis van de tuin

In de theorie is veel aandacht voor de tuin als natuur. Bhatti & Church (2004) beargumenteren dat de tuin een plek is waar natuur en privacy samengaan. Uit de analyse blijkt dat de belangstelling voor de natuur aanwezig is en een aantal respondenten is zich ook goed bewust van de natuur in hun tuin. Maar het grootste gedeelte van de tuiniers ziet de natuur ook als bedreiging voor de door hun ontworpen creatie.

De tuin als deel van 'home' komt ook duidelijk naar voren in de theorie. Bhatti & Church (2004) concluderen bij hun onderzoek dat de tuin van je huis een thuis maakt. Slechts 1.5% van de respondenten in dit onderzoek ziet de tuin als deel van het huis. In hetzelfde onderzoek concluderen Bhatti & Church (2004) dat ook privacy een belangrijk aspect is van de tuin. In dit onderzoek naar de betekenis van de tuin kan worden geconcludeerd dat de tuin meer als een sociale plek wordt gezien dan als een private plek. 4.4% van de respondenten geeft aan dat de tuin een private plek is en 10.6% geeft aan dat de tuin een sociale rol vervult. Veel mensen beleven plezier aan het delen van de ervaringen die ze met de tuin hebben en kunnen er gepassioneerd over vertellen.

De meest toegekende betekenis is 'liefhebberij'. 25% van de respondenten ziet de tuin als hobby, als deel van hun leven, als een plek voor ontspanning en een plek om te genieten. Ook in het onderzoek van Bhatti & Church (2004) is de belangrijkste betekenis van de tuin een plek om te relaxen en te ontspannen.

De aandacht voor de tuin in de samenleving is de afgelopen jaren toegenomen. Er zijn veel nieuwe tuintijdschriften uitgeven en ook is de nadruk op persoonlijke ervaringen in de tuin is groter geworden. Verschillende tuinen zijn in verschillende tijden aan te wijzen als 'populair' of 'in'.

In alle tuinreportages is gezocht naar wat tuinieren is. In box 6.1 staan de uitkomsten.

Box 6.1 Tuinieren is ...

Tuinieren is...

- ...toch een beetje ploeteren (G&B 8-1992)
- ...geen werk (G&B 1-1993)
- ...kijken, kijken en doen (G&B 8-1993)
- ...streven naar perfectie (G&B 4-1994)
- ...de natuur zijn gang laten gaan (G&B 3-1995)
- ...verzamelen (G&B 6-1995)

Vervolg Box 6.1 Tuinieren is ...

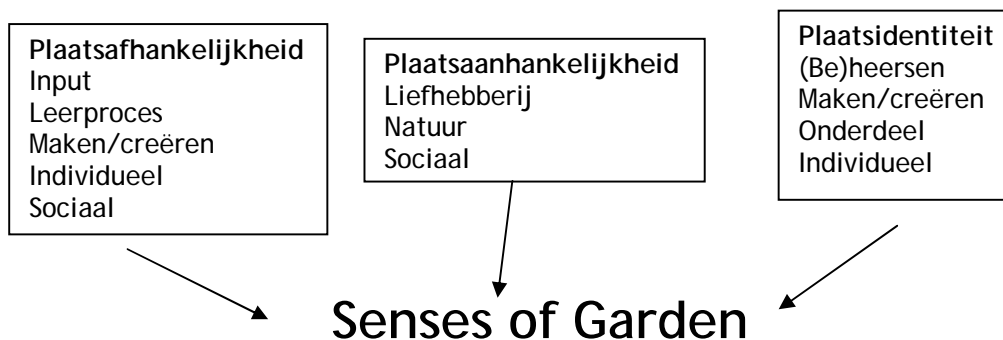
...verzamelen (G&B 6-1995)
...de wildernis omtoveren tot een tuin (G&B 6-1996)
...contact hebben met de aarde (G&B 8-1996)
...dromen verwezenlijken (G&B 5-1997)
...genieten van het buitenleven (G&B 9-1998)
...structuur in harmonie met de natuur (G&B 12-1999)
...een uitdaging! (G&B 4-2000)
...een proces van kijken, leren en aanpassen (G&B 11-2000)
...het verfraaien van de tuin (G&B 6-2001)
...een virus (G&B10-2003)
...spierballen kweken (G&B 4-2005)
...genieten van de tuin (G&B 7-2005)
...niet louter genieten, maar ook een oefening in geduld en vasthoudendheid (G&B 8-2005)

Tuinieren betekent voor iedereen iets anders. De verschillende betekenissen die de tuin heeft, komen terug in wat tuinieren voor de elke tuinier betekent.

6.3 Senses of Garden

Sense of place is in dit onderzoek gekozen om de relatie tussen de tuinier en de tuin te beschrijven. Sense of place bestaat uit drie verschillende relaties; een emotionele relatie (plaatsaanhankelijkheid), een functionele relatie (plaatsafhankelijkheid) en een cognitieve relatie (plaatsidentiteit).

De sense of garden, de sense of place van de tuin bestaat uit alle drie de relaties. De verschillende betekenissen zijn aan de hand van de trefwoorden die de betekenissen vormen ingedeeld in de verschillende relaties. Sommige betekenissen komen voor in meerdere relaties. Dit komt doordat de trefwoorden die de relaties vormen, niet één dominante relatie laten zien.

Procentueel (betekenissen opgeteld) zijn de verdelingen als volgt:

- ❖ Plaatsafhankelijkheid (functioneel) 55.9%
- ❖ Plaatsaanhankelijkheid (emotioneel) 46.6%
- ❖ Plaatsidentiteit (cognitief) 28.7%

Plaatsafhankelijkheid lijkt het belangrijkste onderdeel van Sense of Garden te zijn. Dit is een functionele relatie. De tuin is een plek om te leren, om te maken/creëren, een plek om ervaringen te delen en keuzes te maken, én een plek om te groeien.

De tuin is ook een plek waar men een duidelijke emotionele band mee heeft. Het is in mindere mate een plek waaraan men zich spiegelt. De tuin als orkest en de mens als dirigent.

Of zoals een respondent het zegt in een reportage over haar tuin: "Je legt er je dromen in, je geniet ervan, maar je deelt er ook je heimwee mee, je spit er je boosheid onder en verliest er je onrust. Zo'n tuin is veel meer" (G&B 4-2000).

6.4 Beperkingen en aanbevelingen voor verder onderzoek

De conclusies van dit onderzoek zijn gebaseerd op een analyse van de data verkregen uit de Groei&Bloei. Dit is een beperking van het onderzoek. De conclusies die hier getrokken worden gelden alleen voor de zogenaamde 'enthousiastelingen'. Een andere beperking van dit onderzoek is de data die gehaald zijn uit de Handboeken van de Nederlandse Pers. Deze gegevens zijn niet gedefleerd en daardoor kan een vertekend beeld ontstaan. Ook is er relatief weinig data gebruikt voor dit onderzoek en zijn niet alle gegevens van de respondenten bekend.

Een aanbeveling voor verder onderzoek is dat een zelfde soort onderzoek gedaan moet worden maar dan met primaire data, verkregen door bijvoorbeeld enquêtes of interviews. Het onderzoek moet breder worden opgezet, zodat rekening gehouden kan worden met het feit dat niet iedereen een zogenaamde 'enthousiasteling' is. Iedere tuinier moet de gelegenheid krijgen om haar of zijn betekenis van de tuin te kunnen delen. Ook moeten er vragen worden gesteld omtrent inkomen en sociale klasse.

Het is ook interessant om te onderzoeken of de 'opleving' van (de belangstelling voor) tuinieren te maken heeft met de toenemende belangstelling voor 'natuur' en 'gezondheid'.

Literatuurlijst

- Agnew, J. (1987) *The United States in the World-Economy. A regional Geography*.
Cambridge: Cambridge University Press
- Bhatti, M. (1999) *The meaning of gardens in an age of risk*. In: Chapman, T., J. Hockey
(1999) *Ideal Homes? Social change and domestic life*. London: Routledge, pag. 181-
193
- Bhatti, M., A. Church (2000) 'I never promised you a rose garden': gender, leisure and
homemaking. *Leisure studies: the journal of the Leisure Studies Association*, vol. 19
(2000), afl. 3, pag. 183-198
- Bhatti, M., A. Church (2001) Cultivating Natures: Homes and Gardens in Late Modernity.
Sociology, vol. 35 (2001) afl. 25 (01) & afl. 2 pag. 365
- Bhatti, M., A. Church (2004) Home, the culture of nature and meanings of gardens in late
modernity. *Housing studies*, vol. 19 (2004) afl.1 pag. 37-52
- Cresswell, T. (2004) *Place, a short introduction*. Malden: Blackwell Publishing
- Domosh, M., J. Seager (2001) *Putting women in place. Feminist geographers make sense of
the world*. New York: The Guilford Press
- Francis, M., R. T. Hester Jr (1990) *The meaning of Gardens. Idea, Place and Action*. London:
MIT Press
- Holloway, L., P. Hubbard (2001) *People and place, the extraordinary geographies of
everyday life*. Harlow: Prentice-Hall
- Jorgensen, B. S., R. C. Stedman (2001) Sense of place as an attitude: Lakeshore owners
attitudes toward their properties. *Journal of Environmental Psychology* (21) p. 233-
248
- Kaplan, R., S. Kaplan (1989) *The experience of nature : a psychological perspective*.
Cambridge: Cambridge University Press
- Knox, P. L., S. A. Marston (2001) *Places and regions in global context: Human Geography*.
Upper Saddle River: Prentice-Hall
- Williams, D. R., J. J. Vaske (2003) The Measurement of Place Attachment: Validity and
Generalizability of a Psychometric Approach. *Forrest Science* 49 (6)

Websites

Alexa Web Search (2006) <http://www.alexa.com> (bezoekt op 13 juni 2006)
Centraal Bureau voor de Statistiek (2006) <http://www.cbs.nl> (bezoekt op 6 april 2006)
FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (2006)
http://www.statbel.fgov.be/figures/d34_nl.asp#02 (laatst bezocht op 3 juli 2006)
Funda (2006) <http://www.funda.nl/koop> (bezoekt op 4 april 2006)
Google Nederland (2006) <http://www.google.nl> (laatst bezocht op 4 juli 2006)
Groei & Bloei (2006) <http://www.groei.nl> (laatst bezocht op 4 juli 2006)
Nederlandse Bibliotheek (2006) <http://www.bibliotheek.nl> (laatst bezocht op 20 juni 2006)
Nibud (2005) Tuinuitgaven. <http://www.nibud.nl/geldmanager/tuin.pdf>
Sanoma Uitgevers (2006) <http://www.sanoma-adverteren.nl/Titelinformatie/Profiel/Doelgroep/> (laatst bezocht op 4 juli 2006)

Overige bronnen

Collegesheets prof. Huigen, Culturele Geografie 2, 2004-2005
Groei & Bloei; jaargang 1993 t/m 2005
Handboek van de Nederlandse Pers en Publiciteit (1980-2005) Schiedam: Nijgh Periodieken B.V.
Hemels, J.M.H.J., et al (2002), *De Mediamarkt in Nederland en Vlaanderen*. Den Haag: Biblion)
Immerzeel, M., (2006) In het schap, uit het schap. *Intermediar* 08 (23 februari 2006) pag. 64-65
Van Dale Woordenboek (2006) <http://www.vandale.nl>

Boeken over soorten tuinen

Allison, J. (1996) *Water in de tuin*. Oosterhout: Deltas)
Cleverly, A. M. (1994) *De Kruiden- & moestuin*. Haarlem: Gottmer
Garland, S. (1994) *De Kruidentuin*. Weert: Zuid-Hollandsche U.M.
Hobhouse, P. (1992) *Betoverende bloementuinen*. Weert: Zuid-Hollandsche U.M.
Horst, van der, A. J. (1997) *Zelf een Japanse tuin aanleggen*. Warnsveld: Terra
Musgrave, T. (2005) *De cottagetuin: van ontwerp tot beplanting*. Warnsveld: Terra
Too, L. (1999) *Het Feng Shui tuinboek*. De Bilt: Bosch & Keuning